

Samvirke

NR. 6, 1959 . 1. APRIL

NORDPOLENS BESEJRER

Den 6. april er det 50 år siden, Nordpolen for første gang betrådtes af mennesker: 6 mænd anført af amerikaneren Peary. Artiklen side 6-7 fortæller om polarforskningens saga, om Pearys bedrift og om det flag, som her danner baggrunden for hans billede

Fra forårs- og
sommerudgaven af

VÅR MÖNSTERTIDNING

PRIS KR. 2,75

2 smukke og let-
sydede kjoler kan
der fremstilles efter
VI-mønster
nr. 3039 –
størrelse 46 og 50.
Pris kr. 2.75.

Fås i
BRUGSEN
NORITA
STILMAN
ANVA

Undgå de fedende kulhydrater

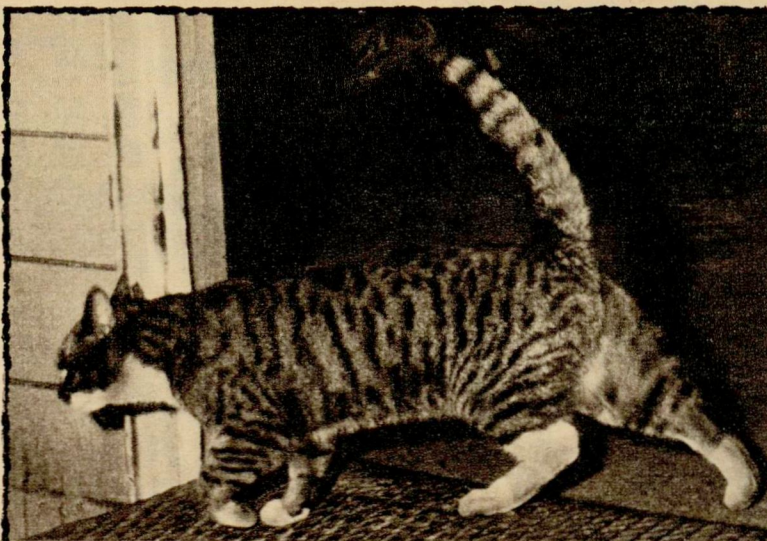

brug

HERMESETAS –
søder uden at fede
Foretrækkes Verden over

Bliv slankere fra i dag.
Brug HERMESETAS.
HERMESETAS er kalorie-
og kulhydratfri. Tåler kog-
ning og bagning. **Absolut**
ingen bismag.
Praktisk, flad skydeæske
med 500 tabl. – til lomme
eller taske kr. 1.50
450 gange sødere end suk-
ker! 1 tabl. = 2 stk. sukker.

Berejst kat. På stats-
banernes godsekspe-
dition i Herning har
man en kat, der hed-
der Madsen. Det er
en rigtig jernbane-
kat, der ynder at
hoppe ind i en gods-
vogn og tage en tur
med ud i landet. Så-
ledes blev der en
dag ringet fra gods-
banegården i Køben-
havn til kollegerne i
Herning, om man
ikke savnede en kat,
for der havde været
en med i en gods-
vogn. Det var Mad-
sen, der satte ny
dansk rejser rekord
for jernbanekatte!

LANDET RUNDT

Liggende eksamen. Den 14-årige Inge Jørgensen, Strib, blev påkørt af en bil og brækkede benet, få dage før hun skulle til eksamen. I bære blev hun så transporteret fra hospital til skolen, hvor hun liggende klarede alle opgaverne.

Sådan bliver broen. Som led i hurtigruten Rødbyhavn-Femern skal bygges en ny bro over Guldborgsund. Her viser dr. tech. Højlund Rasmussen udkastet.

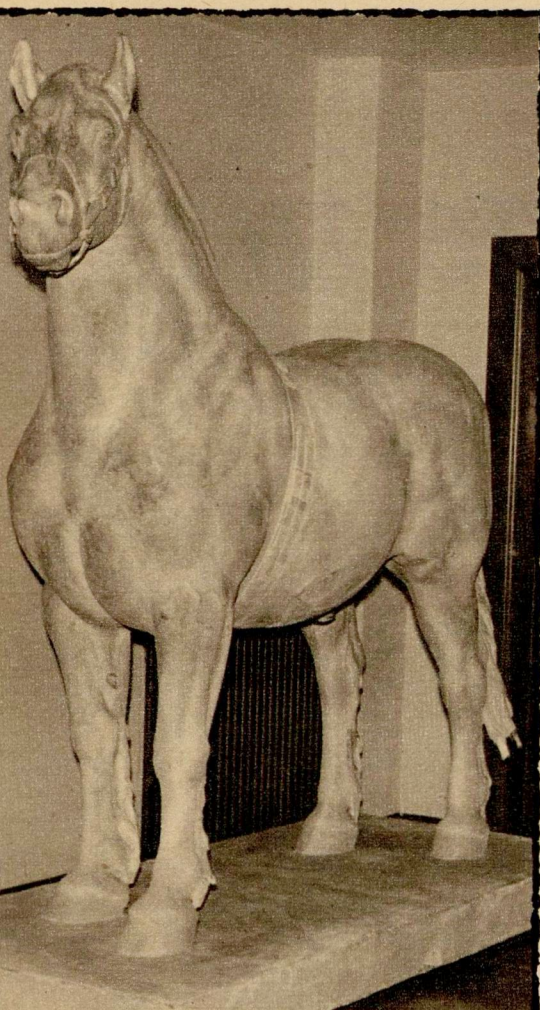
2 gange smør. Der er smør i tønden og smør på skiltet. Billedet er fra Esbjerg, og vejnavnet er inspireret af en nærliggende virksomhed.

Hår for tromme. Stewardesse frk. Borg Henriksen, Kolding, bønhoerte en afrikansk negerhøvding, gav ham sine lange lokker – og fik hans tromme.

Løjerlig mår. Måren er eller meget vild, men i 10 år har møllejer Ravn, Herslev ved Fredericia, haft en tam, de kommer, når han fløjter.

a gibs til bronze. Gibsskulpturen af den berømte jyske hingst Aldrup Munkedal, der ellers står på Horsens museum, vil nu blive støbt i bronze og anbragt foran Bygholm landbrugs-skole. Skulpturen blev udført i 1912 af billedhuggeren Hansen Reistrup.

oster på heden. På den øde hede nord for skovene er der ved at blive opført en kampestenskirke. Samme steds opføres nu også et refugium for kvinder, der ønsker at trække sig tilbage fra dagliglivets fortravlethed.

DET ER SÅ LET - DET ER SÅ LET - SÅ LET

DET ER SÅ LET AT FARVE MED OPAL

spas penge
farv selv
det er så let
med OPAL

DET ER SÅ LET - DET ER SÅ LET - SÅ LET

Ta' BUKO til bords...

TØRRE VARME SKRIDSIKKE

- ideelle i bygevejr og til
arbejde i mark
og have

FOX

Let og fiks støvle til børn med reflex på skaftet. 24-27 11,10. 28-31 13,70. 32-35 15,50. 36-42 18,25.

Sort, moderne herrestøvle med formstøbte såler. Str. 40-48 29,40. Ekstraforstærket arbejdsstøvle. Str. 36-39 9,90. 40-48 11,40.

om at rive mure ned

I ET bemærkelsesværdigt klart og instruktivt foredrag på Andelskongressen, hvis foreløb omtales på siderne 12 og 13, talte FDBs førstedirektør *Ebbe Groes* om at rive mure ned – i bogstavelig og overført betydning.

Han begyndte med eksemplet fra FDBs nye storafdelinger, der under eet tag samler alt det, der tidligere var adskilt i kolonial-, isenkram- og manufakturagre, ofte beliggende i hver sit hus og som regel i mange etager, arbejdsmæssigt og funktionsmæssigt anbragt i hver sin bås. Den Odense-afdeling, hvis indvielse omtales på siderne 20 og 21, er det første af de nye lagre, hvor alt er samlet i een kæmpehal uden adskillende mure og etager – tilgængeligt overalt for de samme transportmaskiner og arbejdsstyrker.

Således som man i engros-leddet er rask i gang med at rive mure ned, har man længe gjort det samme i detailledet. Stormagasiner og varehuse er eksempler herpå. Til forskel fra specialbutikkerne konkurrerer den ene sofa i varehuset ikke blot med den anden, men samtidig også med køleskab, fjernsyn og knallert. Et opmuntrende eksempel på forbrugernes interesse for denne salgsform har vi indenfor brugsforeningsbevægelsen i Anva's eksplosionsagtige udvikling.

Indenfor fødevarerområdet er de store alt-i-éen-butikker udtryk for samme tendens. Husmødrene ønsker ikke at købe kolonial, frugt og grønt, kød og viktualier, ost etc. i hver sin butik, men samlet. Altså væk med de skillende mure.

GÅR vi nu fra mure i håndgribelig forstand over til dem, man ikke kan se og føle på, men som dog kan være nok så vanskelige at rokke, pegede *Ebbe Groes* på en række muredsbrydningsprocesser, som også er i gang i samfundslivet. De største af dem giver sig udtryk i de europæiske planer om fællesmarked eller frihandelsområde. På en eller anden måde *må* de nordiske lande med i den samme eller en lignende udvikling. Herhjemme lever vor hjemmemarkedsindustri og -handel i en beskyttet enklave. Det bliver en hård opvågning, den dag de økonomiske grænsemure begynder at blive brudt ned.

Det, der beskytter, er som bekendt ikke vort toldsystem, men importrestriktionerne, næringsloven, konkurrenceloven, sundhedsbestemmelser m. v. samt alle de aftaler og stiltiende forståelser, der er vokset op i denne beskyttede atmosfære. Det er, og bliver ubegribeligt, at regering og folketing fortsat har mod til at hæmme rationaliseringen af dansk erhvervsliv med den slags forældede beskyttelseslove som f. eks. nærings-

lovens forbud mod flere udsalg i samme kommune. Gid vi dog måtte få mulighed for at bringe vort eget hus i orden, inden det barske vejr udenfor slipper løs.

MEN er nu brugsforeningernes eget hus vel rustet til at modstå den skarpe blæst? Både og. Det højeste, vi tør driste os til at sige er vel, at vi mener at have set, hvor udviklingen bærer hen og har søgt at ruste os.

En betingelse for at få glæde af at rive mure af sten ned, er at man ikke lader usynlige mure blive stående indenfor vort organisationsapparat, og navnlig ikke de mure, der består mellem andelsorganisationernes centralforeninger og lokalforeninger. Der findes sådanne mure – og vi har selv været med at bygge dem op. Det har imidlertid ikke været vore grundlæggeres tanke, at det skulle være sådan, og i 50'erne har vi systematisk på alle områder søgt at rive dem ned.

Ebbe Groes nævnte en række eksempler fra arbejdet med at gennemhulle eller nedbryde sådanne mure mellem FDB og brugsforeningerne: oprettelsen af FDBs arkitektkontor og kredsrevision i 30'erne, senere den fælles reklamevirksomhed, konsulenttjenesten og nu fra de allersidste år oprettelsen af brugsforeningsbevægelsens garanti- og lånefond, som ikke alene hjælper foreninger i nød og betryk, men først og fremmest foreninger, der ønsker at udvide eller modernisere.

HVOR godt udrustet er nu den daglige ledelse af vore organisationer til at møde de stigende krav? Vel den allervigtigste opgave for den daglige ledelse er at vise initiativ og overbevise den *valgte* ledelse om initiativets rigtighed. Medleven og initiativ fra de meniges rækker kan vi ikke undvære. Men hvis ordene „ikke fra toppen, men fra roden ...“ bliver til en tale-måde, der bruges mod ethvert forslag „fra oven“, som af den ene eller den anden grund ikke er populært, har vi i andelsbevægelsen en hæmsko udover, hvad andre har.

Hverken centralorganisationernes ledelse eller andre kan i dag følge med overalt, hvor der sker noget af betydning for bevægelsen, men lederne har den fordel, at de har en stab til disposition, som rigtigt organiseret dækker feltet og gør, at det ikke bliver en tilfældighed, hvad der opdages. Forsømmer en ledelse alligevel at vise initiativ på grund af ubehag ved brydsomme diskussioner, ængstelse for uro i bevægelsen eller angst for personligt nederlag, da

er det vel den groveste undladelsessynd en ledelse kan begå.

Ofte motiverer en ledelse sin tilbageholdenhed ikke med de her nævnte bevæggrunde, men med en vag formulering om, at „tiden næppe er moden“. Jeg tror imidlertid, at de menige medlemmers konservatisme ikke så sjældent overvurderes.

En fejlmargen må altid indkalkuleres, når man prøver noget nyt, og fejlene må erkendes og rettes i samme øjeblik, de opdages. Mod denne elementære regel syndes der vel til tider i andelsbevægelsen ud fra ængstelse for, at de folkevalgte forsamlinger ikke vil kunne forstå, at en vis fejlprocent er uundgåelig. Den bestyrelse eller det repræsentantskab, som aldrig hører noget om begåede fejl eller altid hører, at det er gået helt glat med det nyes indarbejdelse, er imidlertid slet informeret og dårligt forberedte den dag, det uskulelige sker.

ET andet vanskeligt punkt i andelsbevægelsen – fortsatte *Ebbe Groes* – er den kapitalmæssige konsolidering. Sikkerhed for at råde over finansielle ressourcer til påkrævede nydannelser har man kun gennem tilstrækkelig egenkapital, og denne kan det i vore andelsorganisationer være svært at få lov at opbygge i den fulde åbenhed, hvori vi alle helst vil arbejde. Konsolidering har betydning i alle led, men slagkraft har den ikke mindst hos centralorganisationen, der kan anvende den i helhedens interesse.

1 TON I STIV ARM! Dette kunststykke præsteres af ovenstående gaffeltruck og er symbolsk for arbejdsformen i FDBs nye storafdeling i Odense, fra hvis indvielsesdag vi bringer en reportage på side 20. En ny æra har holdt sit indtog med denne afdeling.

Her har vi den store lykke, at konsolideringstanken altid har været anerkendt i FDB. Jeg nærer den største beundring for de forgængere, der lige fra den første spæde start har gennemført den kapitalopsparing, uden hvilken vi i dag aldeles ikke kunne ruste os til fremtiden på effektiv måde. Men en sådan arv forpligter. Hvad vore forfædre og forgængere har sparet op, har vi pligt til at lade vokse videre. Ingen andelshaver af i dag har krav på afkastning af de reserver, renten af den formue, som hans forgængere har bygget op. Disse midler tilhører nemlig hans efterkommere. Bliver den tanke efterlevet i praksis, vil mange andelsselskabers konsolideringsproblem være løst for stedse.

For os i brugsforeningsbevægelsen, sluttede Ebbe Groes, ligger det klart, at den lange linie fremefter er helhedens linie. FDBs salg til foreningerne tæller ikke. Det er foreningernes salg til forbrugerne, der er ene afgørende. Vi står og falder med foreningernes fremgang eller tilbagegang. Hver enkelt forening i bevægelsen har et ansvar over for alle andre og de for den. Når denne helhedstanke er fuldt og helt akcepteret overalt, findes der heller ikke længere mure mellem os.

Men i en tid, hvor murene ramler ned, er kontaktarbejdet afgørende for, om det nye skal lykkes. Den, der ikke forstår eller kun forstår halvt, vil altid være modstander. De mure, som det er allervigtigst at få revet ned, er derfor dem, der skiller mennesker fra hinanden.

Fabrikanten, kemikalierne og forbrugerens mave

HVORLEDES sikrer man forbrugerne den bedst mulige beskyttelse mod skadelige kemikalier i næringsmidler og andre forbrugsvarer? Det er efterhånden myriader af kemikalier, der tilsættes vore føde- og drikkevarer for at behage forbrugerne, men til gengæld ofte med temmelig uberegnelige og ukendte virkninger på deres organisme.

Dette er et internationalt forbruger-anliggende, og spørgsmålet var da også et af hovedemnerne ved den internationale andelskongres i Stockholm i 1957. På grundlag af det resolutionskrav, som her blev opstillet: *Vor føde skal være ren og ufarlig*, samledes fornylig i Hamborg levnedsmiddelkemikere fra brugsforeningernes toporganisationer i de fleste vesteuropæiske lande for at drøfte et konstruktivt program til forelæggelse på næste kongres i Rom.

Mange veje blev bragt i forslag, bestående dels i kooperativ vejledning af forbrugerne, dels i beskyttelsesforanstaltninger.

Hvad de sidstnævnte angår, syntes interessen at samle sig om det princip at forbyde alt, hvad der ikke er tilladt, mens det i øjeblikket er således, at der på en del områder ikke er hindringer for at bruge et tilsætningsmiddel, før det direkte bliver forbudt. I Danmark har man allerede en ordning som den foreslåede for farvestoffer til levnedsmidler, og det er let at se, at systemets udvidelse til alle tilsætningsstoffer ville være en væsentlig betryggelse for forbrugeren. Derved ville det jo blive producenten, der skulle godtgøre, at et stof er uskadeligt, mens det nu *kan* blive forbrugerens helbred, der beviser det modsatte.

Alle de i Hamborg samlede fagfolk støttede forslaget, og det vil formentlig nu blive ført frem på den internationale andelskongres – samt overfor de enkelte landes myndigheder.

I Danmark vil varedeklarationsnævnene sikkert komme til at spille en rolle indenfor den „kemiske forbrugerbeskyttelse“. En af deltagerne i mødet fremhævede imidlertid, at levnedsmiddelovgiv-

FRA ANDELSKONGRESSEN

Statsminister H. C. Hansen med Andelsudvalgets formand, propr. S. Overgaard (t.h.) og udvalgets sekretær, redaktør Axelsen Drejer (t.v.).

Billedet til højre: FDBs tidligere førstedirektør Frederik Nielsen (t.v.) og førstedirektør Ebbe Groes.

ningen i mange lande – også Danmark – koncentrerede sig om, hvad der anvendes i den industrielle levnedsmiddelproduktion, men ikke tager stilling til, hvad der sælges til anvendelse i den hjemlige madlavning. Sådanne stoffer burde deklareres, d. v. s. ledsages af en angivelse af indhold og sammensætning, så man på forsvarligt grundlag kan tage stilling til, om de bør kunne forhandles eller ej. Man har f. eks. i Holland været ude for at finde bagepulvere i handelen, indeholdende fluor i dødbringende mængde.

Ligeledes bør kontrolforanstaltningerne – fastsloges det – omfatte lagrene af færdige varer. FDB er her ganske godt sikret, mens man i visse andre lande indskrænker kontrollen til fabrikkerne uden at have sikkerhed for, at instrukserne overholdes under varens videre gang. En undersøgelse af lagringsforholdene helt ud til det yderste led er naturligvis overmåde nyttig – men også besværlig.

Foruden levnedsmidler kan f. eks. køkkenredskaber (bly i emalje), tapetfarver, kosmetiske midler og legetøj rumme faremomenter af kemisk art. I Tyskland og Frankrig har indstillingen overfor de kemiske tilsætningsmidler imidlertid nærmet sig det hysteriske, og det er jo at falde i den anden grøft – selvom angsten i disse lande har sin specielle baggrund i nogle uhyggelige tilfælde. I Tyskland blev således næsten 400 mennesker alvorligt forgiftet og 20 af dem døde, da de havde spist kødvarer, som var imprægneret med natriumnitrit, „stangsaltper““. Her i Norden er forbrugerbeskyttelsen på dette område – selv om den kan og bør øges – dog af en sådan standard, at en skrækpropaganda vil være ganske ved siden af. Der er, som en af deltagerne i Hamborg-mødet sagde, ikke nogen grund til at dø af sult, fordi man ikke tør spise maden af frygt.

Sejren over Nordpolen

EFTER 400 ÅRS OFRE
OG LIDELSER

Peary.

NORDPOLEN

DEN 6. april 1909 hen på formiddagen gjorde en lille gruppe mænd holdt på en nogenlunde jævn isflade i det nordlige polarhav: amerikaneren Robert Peary, hans landsmand, negeren Matt Henson og fire eskimoer fra det nordligste Grønland, Si-gloo, E-ging-wah, Ootah og O-ke-ah. De havde marcheret hele natten og tilbagelagt næsten 50 kilometer siden midnat med deres hundeslæder. Da klokken blev 12 tog Peary en solobservation. Den gav resultatet 89 grader 57 minutters nordlig bredde. Det var altså Nordpolen, de befandt sig på – ialtfald var de indenfor 5–6 kilometer fra det matematiske nøjagtige polpunkt, og med deres instrumenter kunne det i virkeligheden ikke bestemmes stort mere præcist. For første gang i verdenshistorien stod et menneske på jordens top.

Hvad foretager man sig i en sådan situation? Bryder ud i jubel? Synger nationalsangen? Drikker hinandens skål? Lad Peary selv fortælle:

Jeg var alt for udsult af de forcede

PEARYS FLAG

Robert Peary hejste fem flag på Nordpolen. De fire repræsenterede forskellige institutioner i USA. Det femte (det som ses på forsiden) havde en særlig historie. Det var et Stars and Stripes-banner syet og håndbroderet af hans hustru. I mere end 10 år bar han det på alle sine rejser svøbt om kroppen under polar-dragten. Hullerne i flagdugen skyldes, at Peary ved særlig bemærkelsesværdige punkter deponerede stumper af flagdugen, således på Grønlands og dermed den faste jords nordspids, ved Amerikas nordligste punkt, ved det sted i polarisen, hvor han måtte vende om i 1906 (omkring 250 km fra polen) og endelig på selve Nordpolen (den udklippede diagonalstriben). – To af stykkerne er iøvrigt fundet af senere ekspeditioner og bragt tilbage.

marcher og af mangel på søvn til at føle nogen nærværdig henrykkelse over, at jeg praktisk talt havde nået mit livsmål. Da hytterne var færdige, og vi havde spist til middag, blev hundene fodret med dobbelte rationer, og mens Henson og eskimoerne læssede af og begyndte at reparere slæderne, lagde jeg mig og sov nogle timer...

Af de fem andre var kun Matt Henson nogenlunde i stand til at forstå, hvilken rolle, begrebet Nordpolen spillede i de hvide mænds forestillingsverden. For de fire eskimoer lå det så simpelt, at Peary havde købt dem til at sætte livet på spil ved at love dem gaver, der var ensbetydende med rigdom blandt de dengang unciviliserede Thule-folk: geværer, knive, både o. l. Den yngste af dem, O-ke-ah, havde yderligere det formål med at deltage i Nordpolens erobring, at belønningen ville sætte ham i stand til at erhverve en bopladsfælle, den gamle Ikwals datter som hustru.

Ekspeditionen holdt rast på Nordpolen i 30 timer, mens Peary vandrede frem og tilbage i området på kryds og tværs for at være sikker på, at han havde sat sin fod på selve polpunktet. Tilbagereisen var i den grad begunstiget af vind og vejr, at man på kun 16 dagsmarcher tilbagelagde de 768 kilometer til fastlandet. Det var da 53 døgn siden, Peary startede derfra. Djævelen sover eller ligger i skænderi med sin kone, ellers var vi aldrig nået så let tilbage, stønnede Ootah, da han og hans racefæller havde fejret tilbagekomsten med en krigsdans i sneen.

Mit livsværk er fuldbrydet... skrev Peary samme dag i sin dagbog. ... *Jeg har vundet den sidste store geografiske pris for De forenede Stater. Dette resultat indebærer fuldbrydelsen af næsten fire hundrede års stræben, tab af menneskeliv og store omkostninger for verdens civiliserede nationer...* *Jeg er tilfreds...*

Fire hundrede år! Altså siden ca. år 1500. Englændere og hollændere håbede da at kunne udkonkurrere portugisere og spanioler i Kina og Indien ved at åbne sejl-ruter nord om enten Asien eller Amerika og et afgørende moment i planerne var forestillingen om åbent hav ved Nordpolen.

Man begyndte så tidligt, at John Cabot – en italiener i engelsk tjeneste – nåede frem til Labrador i 1497, 14 måneder før Columbus satte sin fod på Amerikas fastland. Cabot modtog af den engelske konge en belønning på – 10 pund sterling for opdagelsen.

Det farligste ved datidens ekspeditioner var trods de ukendte, isfyldte og stormende farvande ikke sejladsen, men overvintringerne. Jens Munks ekspedition, som udsendtes af Kristian IV er et typisk eksempel herpå. Han førte sine to skibe i god behold tværs over Nordatlanten og dybt ind i Hudsonbugten, men her – liggende ved fast land – omkom i vinterens løb hele besætningen på nær lederen selv og to mænd. Også de var nærmest døende af fejlernæring, da foråret kom. Syge og udmarvede som de var, lykkedes det dem ene tre at få det mindste af skibene i søen og holde det under sejl uafbrudt i 10 uger! De fik roret knust og mistede storsejlet i de storme, de måtte igennem, men nåede dog sikkert hjem til Norge.

Sagen var den, at polarekspeditionerne helt op mod vor tid så temmelig ensidigt betragtedes som et anliggende for søfolk og marineofficerer. Det var folk, man kunne byde næsten hvad som helst på det åbne hav, men når 1600- og 1700-tallets sømænd først lå fast i isen eller ved land, syntes de ikke, der var mere at foretage sig. Uvirkeligt sammenkrøbne i de snævre kamre vinteren igennem blev de et let bytte for alskens sygdomme – først og fremmest forårsaget af vitaminmangel – og underernæring, undertiden på steder, hvor man kunne have slået sig igennem i årevis med et minimum af kendskab til arktisk jagt.

At livet kunne opretholdes meget længe selv under de vanskeligste forhold, viste f. eks. en ekspeditionsgruppe på 19 mennesker, som drev omkring på en isflage i 6½ måned uden væsentlige proviantforråd. De var så heldige at have to eskimofangere med sig, som løste forsyningsproblemerne ved sælfangst langs iskanten. En eskimoisk kvinde fødte et barn under opholdet på is-flagen, og både hun og barnet klarede sig.

Først omkring 1900 forstod man imidlertid fuldtud, at den virkelige effektive

rejse- og fangstteknik i disse egne var den, eskimoerne havde udviklet. Det var utvivlsomt først og fremmest forståelsen heraf, der bragte mænd som Knud Rasmussen og Peary deres store resultater.

Man har ikke tal på, hvor mange ekspeditioner, der er draget mod nord – end sige på de mennesker, som blev deroppe. Alene med Franklin-ekspeditionen omkom 134 personer – og der udsendtes omkring 100 større og mindre ekspeditioner for at undersøgte dem eller opklare deres skæbne. Langt de færreste togter gik for sig uden tab af menneskeliv, og adskillige steder er polarforskningens historie plettet af beretninger om mytteri, drab og menneskeæderi – og om rent forbryderisk letsindighed. En svensk ekspedition stod således ud fra Amerika i en skude bemanded med ialt 4 mand – og forsvandt ved Kap Farvel.

The northpole impracticable – det er umuligt at nå til Nordpolen – telegraferede kaptajn Nares til admiralitetet i London, da han i 1875 havde været længere nordpå end nogen hidtil var nået: godt 83 grader nord, d. v. s. ca. 700 kilometer fra polen. Kulden var ved at få petroleum til at fryse, skrueis-voldene nåede 20 meters højde, mændene gik undertiden i sne til halsen, og ind imellem stødte man på åbne render, der snart lukkede for al fremtrængen, snart afskar tilbagetoget.

Alligevel drog nye ekspeditioner ud. Hvorfor? Tanken om en økonomisk fordel-

agtig vej til Østen via polarhavet var forlængst forladt. Endnu i 1900-tallet „beviste“ en amerikansk geograf ganske vist på videnskabeligt grundlag, at der *måtte* findes et fastland ude i ishavet, men det ville jo i bedste fald være en gold og nediset klippekyst. Alaska-eskimoernes sagn fortalte godt nok om et ukendt land fyldt med mere vildt og federe kvinder, end nogen kunne forestille sig, men det var efter alt foreliggende en ren paradisdrom.

Det videnskabelige udbytte af disse togter var heller ikke stort – dertil var selve dette at komme fremad en alt for stor anstrengelse – og de militær-strategiske betragtninger, som spiller ind i vore dage, havde naturligvis ingen vægt i 1800-tallet. Hvorfor satte man da stadig livet på spil? Personlig og national ærgerrighed var naturligvis et motiv. Det var en slags rekordjageri, om man vil. Men først og sidst, siger den norske polarforsker Frithiof Nansen, *er polarfærdenes historie en eneste stor udfoldelse af det ukendtes magt over menneskesindet, måske større og klarere end i nogen anden del af menneskeslægtens liv.*

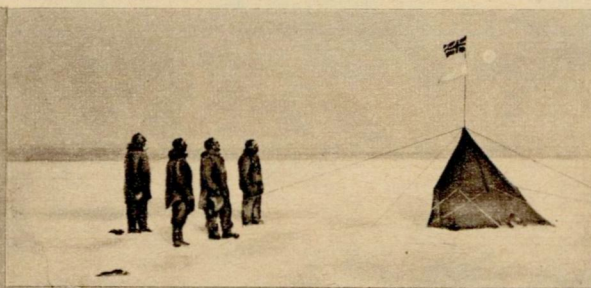
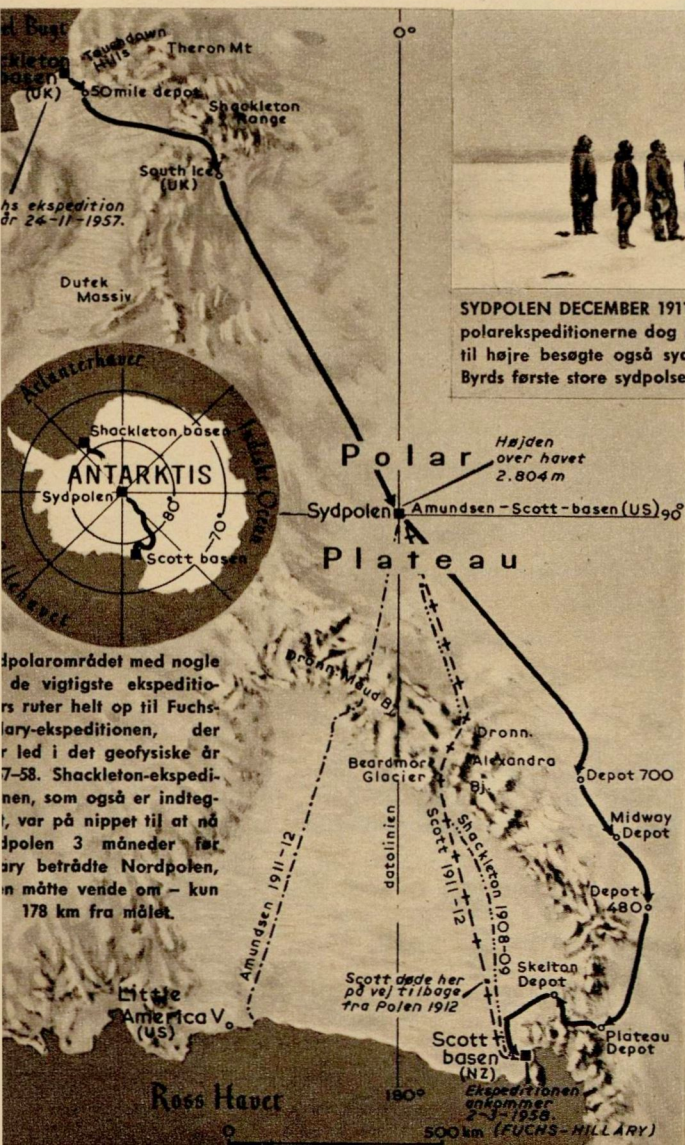
Peary var ikke anlagt for den slags filosofi. For hans skyld kunne man kalde det forfængelighed, dumdristighed eller sportsidioti – men til Nordpolen ville han. Hele hans liv, fra han som 30-årig ingeniørofficer faldt over en svensk bog om polarforskning, var indstillet på dette mål. Gang på gang drog han ud og gang på gang

måtte han opgive – mismodig og i tvivl om, hvorvidt han nogensinde ville nå frem. Fra 1886 til 1909 tilbragte han 18 år på polarrejser og resten af tiden med at forberede den næste tur.

I 1909 var hans frist ved at være tilende. Han var 53 år – en høj alder for en slæderejssende nordpolsfarer – og var bl. a. handicappet af at have mistet de 7 af sine tæer ved forfrysninger. Han kunne ikke regne med flere forsøg – og fik det altså heller ikke behov. Resultatet til sidst skyldtes, siger han selv, erfaring og omhyggelig planlægning. Det var nærmest en slags ingeniørarbejde, fremhæver han.

I mere end een henseende var det en epoke i polarforskningens historie, der afsluttedes med Peary. Allerede i 1898 havde svenskeren Andree gjort sit tragiske forsøg på at flyve over polbassinet i en luftballon, i 1914 foretog en russisk løjtnant Nagurski den første egentlige ishavsflyvning med en flyvemaskine (på eftersøgning efter en forsvundet ekspedition) og endelig i 1926 nåede amerikanerne Byrd og Bennett i en flyvemaskine ind over Nordpolen.

Siden har tusinder af mennesker passeret over Nordpolen og hundreder har sejlet gennem dette område på isflager eller i atomdrevne u-både under isen. Men Peary og hans fem følgesvende er stadig – og vil måske for altid blive – de eneste, der har vandret fra den faste jord ud til det magiske punkt i polhavets ismasser.

SYDPOLEN DECEMBER 1911 OG DECEMBER 1957. Skønt polpunktet nu helt symbolsk omkranses af benzintromler, bruger polarekspeditionerne dog stadig hundeslæder ved siden af fly og specialtraktorer. – Manden i sort anorak på billedet til højre besøgte også sydpolarområdet for 30 år siden, da han som „Amerikas bedste spejder“ fik lov at deltage i Byrds første store sydpoleekspedition. I 1957 var han der som videnskabsmand.

SYDPOLEN

Hvilke eventyr... men hvad har de ikke kostet! Disse ord, der kunne stå som et motto over al polarforskning, finder man i det brev, englænderen Robert Scott skrev til sin hustru, da han på hjemvejen fra Sydpolen blev klar over, at han ikke nåede levende tilbage.

Scott og hans fem ledsagere ikke blot betalte med livet. De oplevede også den bitre skuffelse at finde et norsk flag plantet i polpunktet og en meddelelse om, at Roald Amundsen og tre ledsagere havde været på stedet en måned tidligere – den 16. december 1911.

Da Amundsen startede fra Kristiansand i Norge, troede alle, selv deltagerne i toget, at det var en Nordpolekspedition, og Scott anede

intet om konkurrenten, før hans skib tilfældigt opdagede den norske lejr. Amundsen tilsidesatte imidlertid alle hensyn for dette ene: at nå Sydpolen før nogen anden. *Videnskaben måtte på denne lille afstikker skotte sig selv*, skrev han senere. Til gengæld gennemførte han sin færd med en helt utrolig præcision. Inden afrejsen fra Norge i 1910 havde han beregnet at nå polen og være tilbage i basislejren den 25. januar 1912. Han indtraf natten til den 26.

Skønt begge jordens poler dermed var nået, er der dog selv i vore dage opgaver nok i polarregne for dem, der kan møde strabadser og lidelser med samme indstilling som Scott's: *Hvor meget bedre har dette dog ikke været end at gå hjemme og drive i alt for stor bekvemmelighed.*

Filmen er forbi, og nu skal De hjem.
 De står ved et blæsende, fugtigt og råkoldt
 stoppested. Hvor det hele dog havde sluttet
 helt anderledes, hvis Deres ANGLIA havde
 holdt udenfor, og De kunne byde Deres
 ledsagere ind i Deres vogn – føre dem
 sikkert, lydløst og bekvemt gennem
 trafikken... og blæse på vejret.
 Der er mange grunde til, at folk med sans
 for biler vælger ANGLIA: accelerationen,
 vejbeliigheden, de smukke linier og den fine
 økonomi. Man vælger den kort sagt, fordi den
 på alle punkter er top-vognen i sin klasse.

FORD ANGLIA

Bilen man drømmer om

Vandringer i den danske provins

HVOR ER der skønt omkring Faaborg. Det kan være svært at begribe, at faaborgere i sin tid har haft lyst til at forlade deres dejlige land og gå på vovelig vikingefærd – men at vikinger fra Faaborg engang har belejret selve Paris er sikkert – det står på en måde skrevet i det franske sprog. Ja – er det ikke mærkeligt – men det franske ord *faubourg* (der betyder forstad), er egentlig navnet Faaborg. Derom er vist alle sprogmænd enige. Vikingerne plejede at opkalde deres belejringsforter efter deres hjemby eller -borg, og den skik har de faaborgske vikinger også fulgt. En faaborgenser af i dag, som besøger Paris og kommer ind i Faubourg St. Honoré, føler vel et lille lokalpatriotisk gip i sig ... og kommer måske til at tænke, at verden hverken er stor eller lille ... og hverken gammel eller ung ...

Strandengen når næsten op til jernbaneterrænet, og Mommarkfærgens baggrund er natur og vid horisont. Men et par hundrede skridt mod øst – og vi er midt inde i byen, ligesom milelangt fra fjord og skov, ja, helt omsluttet af staden. Netop *staden* – det ord passer så godt på Faaborg, der måske i højere grad end nogen anden dansk by har bevaret præg af gammel købstad. Man går ad smalle fortove, mellem lave teglhængte huse, de fleste med pynteligt bindingsværk, mange med hyggelige karnapper ... og man føler sig som i en sluttet verden ... eller skal vi sige en helhed med sin *fortid*, sin *nutid*, sin *fremtid*?

Hvis vi var kommet ind i byen ad landevejen fra Odense, kunne vi passende have taget gennem Vesterport, en af landets få bevarede byporte, og ville måske endnu hurtigere have fået indtrykket af gammel købstad, men faktisk ligger porten nu midt i byen, og skal forøvrigt stamme fra et gammelt borganlæg. Men den port er kendt af de fleste gennem billeder, og naturligvis standser turister ved den og beseer den andægtigt. Smukke gamle huse ligger op mod den fra begge sider, og høje træer bøjer deres kroner mod dens takkede gavle.

Et andet stykke middelalder er klocketårnet, hvorfra solen ringes op eller ned – om man må udtrykke sig så gammeldags ... En i sin arkitektur ret usædvanlig tårnbygning, som oprindeligt har hørt til en kirke, der blev nedrevet i sidste halvdel af 1500-tallet. Der er en pragtfuld udsigt fra det tårn – over stadens lave huse, den rolige fjord, det grønne land, med skove og med herregårde, der løfter slanke spir op over prægtige parker ...

Et forbausende antal mennesker besøger klocketårnet i turistsæsonens løb ... folk fra mange forskellige lande. I fremmedbogen findes ikke blot de allestedsnærværende tyskere, men også franskmænd, italienere, englændere, spaniere, svejtsere og en god del amerikanere, endog turister fra Venezuela. Man skulle tro, man var ved verdens navle og ikke i det lille Faaborg. Men hvad henter alle de mennesker med sig hjem fra den beskedne fynske købstad? Et indtryk af skønhed og ro – måske af

Klocketårnet.

større værdi, end man tænker sig ...

Men i en af de snævre gader nær klocketårnet standser vi ved en sort-tjæret port, over hvilken der står *Restauration*. Bag vinduerne på begge sider af porten synes der at være ganske tyst og stille, intet tegn på

det ... Man ser ind i køkkenet – et overordentlig sirligt køkken – døren står åben – og nu viser sig en nydelig, lidt ældre dame, som spørger, hvad man ønsker, og et øjeblik efter sidder man ved en drik i samtale med to andre gæster, borgermænd fra byen.

– Faaborg er vist en rigtig turistby, siger jeg til dem.

– Her kommer mange turister, svarer den ene, som er bagermester, *mange*, ja. Men den lille restaurationshave her – den er sandelig ikke indrettet med henblik på turistbesøg – det må De ikke tro. Hvordan har De forresten fundet herind? Restaurationsdøren er jo låset.

– Jeg gik lige på, jeg havde på fornemmelsen, at der var noget bag porten ... og så finder jeg en gårdhave ... som i Syd-Frankrig. Måske kunne den også ligge på Montmartre i Paris?

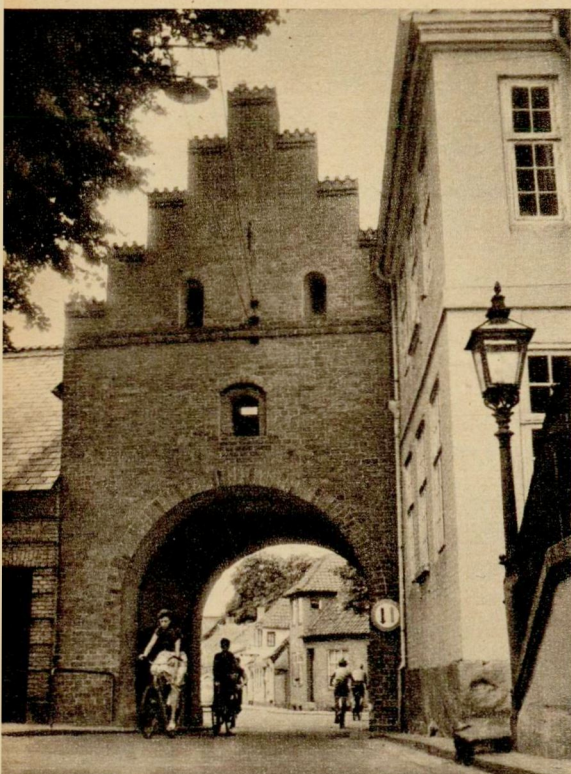
– Ja, men haven her er skabt ud af et uskyldigt hjerte. Det er to søstre, der ejer restaurationen, og de gør, hvad deres venlige sind og deres skønhedssans byder dem ... og har aldrig begæret rend af amerikanere og københavnere ...

– Det lyder behageligt, siger jeg, jeg føler, at jeg oplever noget af det ægte blide fynske, som jo også findes i jeres syngende sprog. Forresten synes jeg ikke, at Deres fynsk er helt ægte ...

– Jeg er født på Fyn. Men vil De høre rigtigt gammeldags fynsk, så skal De tage over på småerne.

FAABORG

liv. I portens ene væg findes en dør – men den er låset. Frisk mod, Antonius – vi prøver bagporten ... og den går op, ja, og vi står i den yndigste lille gårdhave, hvor hvidmalede borde og havestole står parat til at modtage gæster. Æbletræet hælder sig ud over gården, vildvin slynger sig opad en sidebygnings gulkalkede mur, blomster er der rundt omkring, brogede ærteblomster og roser, og et lille springvand risler i en stenkumme mellem grønne planter. Og porten bag os er ordentligt tjæret, gennem måske hundrede år er det ene lag rigtig skippetjære blevet smurt ovenpå det an-

Vesterport i Fåborg.

Lidt senere er jeg i det landskendte Faaborg Museum, som byens store kunstmæcen, konserverfabrikanten, etatsråd *Mads Ras-*

mussen lod bygge i 1914-15. Mads Rasmussen havde tjent mange penge på sin virksomhed, og han ofrede store summer på sin kærlighed: den fynske kunst. En statue af ham, i sortpoleret granit og vældig at skue, står i et højthvelvet, blåfarvet og dunkelt rum i museet. Den er udført af hans yndling Kai Nielsen, som visselig har set sin mæcen under den mest pompøse synsvinkel.

Kustoden hvisker til mig, Mads Rasmussen var ikke slet så storslået i virkeligheden. De kan se det af et maleri derinde i samlingen, Peter Hansens billede af Kai Nielsen ifærd med at modellere etatsråden; der er Rasmussen ikke af de største og har slet ikke nogen flot skikkelse, han har tilmed lidt hængemave ... og sådan så han ud!

Og den gamle herre tilføjer med et lille suk: – Ok – det var glade dage ...

– De mindes museets tilblivelse?

– Ja, især den lykkelige tid, da kunstnerne gik her, sammen med Mads Rasmussen, og foretog den sidste oppudsning og hængte billederne op ... Vi morede os allesammen, det var jo muntre mennesker, de kunstnere, som godt kunne spøge og le, mens de arbejdede. Og frokosten blev i reglen først spist ved aftenstid – vi havde jo så travlt dagen igennem! Til gengæld var det altid stor frokost, og den kunne godt trække ud til de små timer. Mads Rasmussen betalte ...

Kustoden har personlig kendt de fleste af de fynske kunstnere, som er repræsenteret i samlingen, deriblandt de berømte

malere Johannes Larsen, Fritz Syberg, Peter Hansen og Jens Birkholm. Han gør også opmærksom på, at det er et ret forbavsende antal kunstnere, der i tidens løb er født og opvokset i det lille Fåborg, en halv snes af dem har vundet navn i kunsthistorien. En af dem, Peter Hansen, blev forresten sin bys æresborger. Fåborg må have en sund atmosfære for kunstnere.

Fra billederne på museets vægge stråler fynsk natur, fynske kunstneriske oplevelser een i møde, levende og livgivende. Konserverfabrikanten skal have lov til at glæde sig i sin grav – han har været sin by en god og gavmild mand ...

*

På torvet standser alle turister ved „Ymers Brønd“, Kai Nielsens kraftige skulptur, som også er en af Mads Rasmussens gaver til byen. Og her ligger rådhuset, en beskeden og tiltalende bygning fra 1840 og restaureret i vor tid. Her er stille, men ingenlunde dødt, midt i idyllen fornemmes en spænding af vågent liv og virksomhed.

Nær torvet, i en gade med det sjældne gamle navn Holkegade, ligger to særdeles velbevarede bindingsværkshuse fra omkring 1720. I det ene af dem er der hjemstavns-museum, hvor gamle ting og sager på deres stumme måde fortæller om nøjsomme og besværlige tider, som mange nutidsmennesker knap vil tro på ...

Gamle sager kan man også finde i „Povl Kinafarers Gård“, et forhenstående pakhus, som for et par hundrede år siden blev opført af en købmand, der havde sejlet på Kina. I den rummelige to-etagers bindingsværksbygning har en kunsthåndværkerudsalg af antikviteter og værksteder for restaurering af gamle møbler. Her kommer en mængde turister, op til et par hundrede, ja, trehundrede om dagen i sæsonen, og pengesterke amerikanere har hjemført mange stykker århundredgammelt fynsk håndværk herfra ...

– De er slemme til at prutte, siger indehaveren, en høj breddskuldret mand med et umiskendeligt kunstnerisk præg. Men jeg har mine faste priser, og jeg vender mig om til mit værkstedsarbejde, når kunden prøver at presse mig – og så ender det næsten altid med, at han eller hun bøjer sig for mit forlangende. Jeg forstår ikke at sjakre.

– Er de barnefødt her i Fåborg?

– Nej, i København, men jeg har boet her i tredivåre og er gift ind i en af byens gamle familier – og jeg kunne ikke tænke mig at have mit hjem andre steder i verden.

– Fåborg har vist i højere grad end nogen anden by i Danmark bevaret sit gamle købstadspræg, bemærker jeg, og den er så sirlig, at man kunne finde på at sige, det er synd, at den skal stå ude om natten!

Han svarer med et smil, at man aldeles ikke ønsker at gøre hele byen til et museum, men at man søger at bevare det gamle bybillede i den indre by. Man vil protestere mod opførelsen af moderne ejendomme, som kan ødelægge harmonien.

Men naturligvis skal de gamle huses ejere have lov til at foretage forandringer indendørs, f. eks. indlægge centralvarme. Det

Se på kvalitetsskjorter i Brugsen

Det betaler sig at vælge kvalitetsskjorter i gennemført forarbejdning – både til arbejde, sport og fritid.

Her er 2 gode tilbud:

NJAL skjorten,
terner i forskellige farver **19,50**

Slidmand

SLIDMAND skjorten i smuk
sanforiseret kitfarvet kvalitet,
26,50

19,50

– en kvalitetsvare fra

På torvet står ymerbrønden – og en „sladrebænk“.

er kun overfor de ydre ændringer, man er på vagt.

Vi snakker videre om de gamle huse, og han fortæller, at de gennemgående er fra 1700-tallet, kun tre af byens bygninger, klokketårnet, Vesterport og kirken, oprindeligt klosterkirke, er fra endnu ældre tider. Store ildebrande har hærget byen, i 1728 brændte 51 gårde, og ca. en trediedel af indbyggerne, eller 306 mennesker blev husvilde. Vi kommer også ind på andre af Fåborgs genvordigheder i fortiden. Byen led meget under Svenskekrigen i 1658, den blev plyndret, og kong Karl Gustaf, der forresten boede her en tid, lod 40 gårde nedrive for at give plads for et nyt voldanlæg. Under krigen 1807-14 var her indkvartering af spanske tropper...

– Mon det har sat sig nogle spor i befolkningen?

– Spanierne var vist ret skikkelige, også på det erotiske område. Men derfor kan det jo nok tænkes, at en og anden mørkhåret fåborgenser har spansk blod i årene. Men der er altid kommet nye folk hertil, f. eks. fra Slesvig og Holsten. Min svigerfaders stamfader her i byen var født i Holland. Og her har engang været mange jøder, ja, de havde endog synagoge i Fåborg. Byen var jo en handelsstad, hvad den da også er nu, det var især kornhandel, den levede af. Egnens store herregårde havde jo noget at levere... Også i dag har byen kornkøbmænd, her, hvor vi sidder, har der været kornmagasin.

*

Jeg kigger på de svære mørke loftsbjælker og det slidte århundredgamle gulv, der må bære så mange tunge møbler og skarer af turister, men som rigtignok også synes at være gjort af svære planker. Er de af egetræ? Nej, pommersk fyr.

Men nu taler kunsthåndværkeren om Fåborgs nutid. Han siger, at hans by har for lidt industri. Her er ganske vist adskillige ret anseelige industrivirksomheder, et andelssvineslagteri med pølse- og konserver-

fabrik, et par ostemejerier, en tekstilfabrik, Nordens største tapetfabrik, som fremstiller tre-fire millioner tapetruller om året, og flere andre fabrikker. Men se – byen har kun een bank – og mangler altså konkurrence på det finansielle område...

Men – som om han var ved at røbe en hemmelighed – afbryder han pludselig sig selv og rejser sig og siger: – Nu skal jeg vise Dem en lille lækkerbissen, som vi fåborgensere egentlig helst ville beholde for vores egen mund! Og vi går over gårdens gamle ujævne brolægning, krydser gaden og standser foran den sorttjærede port, over hvilken der står Restauration.

– Nå-h, siger jeg, ja, den har jeg forresten besøgt...

– Så har De været heldig, brummer han og rusker i porten, der er lukket og låset. Nu har restauratricerne sluttet dagen – det er jo også snart aften – og er gået en tur på kirkegården. De to søstre holder ikke just natklub, forstår De.

*

Når mørket falder på, ligger de smalle gader i et lyshav fra butikkerne i de gamle bindingsværkshuse og fra gadelygterne. Det er næsten for meget til dette gammeldags eksteriør. Dog – hvem ønsker at få tranlamperne tilbage? Men her er ingen jag, folk på indkøb bevæger sig adstadigt afsted, ligesom lidt dvælende. Afstandene er ikke så store. Man kan tillade sig at bevare sin menneskelige værdighed på gaden.

STEEN CHRISTENSEN

godt
tilpas
i

Stafet

Stafet rib af superkæmmet bomuld er en stærk og smidig kvalitet – kogeægte og krympefri.

Undertrøje med rund hals, mellemstr. 3 T 34 1/4 **10,65**

Benklæder med 1/4 ben og garanti for elastikken, mellemstr. 3 B 33 1/4 **9,35**

- en kvalitets-
vare fra

Vigtige emner til behandling på Andelskongressen

STATSMINISTEREN og landbrugsministeren kastede ved deres tilstedeværelse på andelskongressen i København en festivitas over denne sjældne begivenhed, som dens forløb fuldt ud berettigede til.

Statsminister *H. C. Hansen* tog selv ordet for at understrege det ansvar, der hviler ikke mindst på andelsbevægelsen i det alvorlige spørgsmål om Danmarks stilling til de europæiske markedsplaner. Ingen ved, om de produktions- og handelspolitiske modsætninger i Vesteuropa kan forliges, eller om vor del af verden opdeles i rivaliserende blokke med deraf følgende politiske konsekvenser.

På grund af vor afhængighed til flere sider vil Danmark blive særlig hårdt ramt, hvis der opstår handelskrigs-lignende tilstande i Europa. Situationen er dog ikke uden håb. En bedring i forhandlingsatmosfæren, som bl. a. den gunstige dansk-tyske handelsoverenskomst er resultat af, synes at indebære visse forjættelser, og stærke kræfter både uden- og indenfor de seks tilstræber en løsning på længere sigt, som ikke er uden virkning på den aktuelle situation.

Vore handelsforbindelser er så alsidigt fordelt, at det vil være ulykkeligt for os at blive stillet over for et valg mellem to blokke, og

statsministeren betonedede, hvor vigtigt det var ikke at afstikke nogen linje i vort tilhørsforhold til nogen af siderne, for situationen var helt afklaret.

Om andelsbevægelsen sagde statsministeren, at den i sin oprindelse var et nationalt frigørelsesværk. Andelslandmanden havde i takt med tidens krav vist at kunne forny sig. Det bærende i andelsbevægelsen er det fællesmenneskelige mål, som anviser store opgaver, ikke alene i vort folk, men overalt i verden, og i et perspektiv, der må appellere til ungdommen.

Statsministerens tale fulgte, efter at formanden for Andelsudvalget, propr. *S. Overgaard*, havde holdt åbningstale med velkomst til delegerede og gæster fra ministerierne og de nordiske lande.

I sin beretning kom *S. Overgaard* ind på udviklingen af dansk andelsbevægelse siden kongressen i 1949. Den årlige omsætning, som dengang var 5 milliarder kroner, er nu 8½ milliard kroner. Fremgangen er væsentlig, nemlig 70 pct., idet prisniveauet i samme tidsrum kun er steget ca. 40 pct. Henimod halvdelen af landets befolkning står bag omsætningen (i brugsforeninger og i producenteres salgs- og indkøbsforeninger m.v.). Det

Andelsudvalgets formand og sekretær: T.v. propr. *S. Overgaard*, t.h. red. *Axelsen Drejer*.

beregnes, at andelsforeningerne tæller en halv million mennesker (efter medlemslisterne langt flere, men mange går igen i flere foreninger). På den anden side kan hvert medlem tælles som en familie. Sådanne tal siger en del om andelsbevægelsens plads i vort samfund.

I oversigten over tiårsperioden omtalte formanden først forholdet til det offentlige. I 1949 indførtes en andelsbeskatning, der gik ud fra en „indkomst“ beregnet på basis af foreningernes formueværdier. For tiden arbejder et embedsmandsudvalg også med skatteproblemet, og herfra ventes en beretning. I denne vil brugsforeningernes formue vise stigning, da værdiserne blev forhøjet ved ejendomsskyldvurderingen i 1956 – og så stiger skatten også, da den som sagt beregnes efter formuens „afkastning“.

Andelsudvalget har stillet sig bag kravet om en ophævelse af den forældede paragraf i næringsloven, der hindrer en handlende i at have mere end eet udsalg i een kommune. Det er også gået imod et ønske om at „lukke“ andelsforeninger skal have næringsbrev. Dette vil nemlig medføre store besværligheder for især mindre og helt små andelsforeninger.

Formanden beskæftigede sig derpå med oplysningsarbejdet og dernæst med aktuelt, praktisk arbejde. Han kom herunder ind på udvalgets interesse for olieforsynings-spørgsmålet og omtalte, at FDB deltager i oprettelsen af et uafhængigt olieraffinaderi i Tyskland. Det har været tilkendegivet, at en olietilførsel til Danmark på dette grundlag muligvis kan tilskynde til et samarbejde mellem olieinteresserede andelsselskaber, sagde *S. Overgaard*.

I Landbrugsrådet har Andelsudvalget stillet sig bag kravet om Danmarks tilslutning til „de seks“. Det har også stillet sig positivt til oprettelsen af Landbrugets Afsætningsråd, fordi udgangspunktet i samarbejdet inden for produktionen er producenteres afgørende indflydelse på afsætningen.

Som bekendt var det Andelsudvalgets tresårsdag den 18. februar. Dette markeredes på andelskongressen med en historisk oversigt ved sekretæren, red. *A. Axelsen Drejer*. Ved Andelsudvalgets stiftelse i 1899 tilsluttedes ca. 800 brugsforeninger, 1000 mejerier og 25 slagterier foruden mange lokalforeninger. De havde tilsammen en omsætning på 250 millioner kroner – et aneligt beløb i de tiders penge uden dog at måle sig med vor tids 8½ milliard kroner.

Straks fra starten havde Andelsudvalget mange sager at behandle. Indadtil var der starten af *Andelsbladet* (i 1900), udadtil var der *lurmærket* som kvalitetssymbol for dansk landbrugs produktion. Mange mærkesager meldte sig. Der var spørgsmålet om forsik-

Gør tirsdagen til

EN FESTDAG FOR DERES BØRN

- giv dem

WALT DISNEY'S ANDERS AND & Co.

© W.D.P.

ring på andelsgrundlag, hvilket førte til oprettelsen af *Tryk* i 1911. Samme år førtes „cementkrigen“ i anledning af Dansk Andels Cementfabriks oprettelse. Under den første verdenskrig kom de mange problemer i forbindelse med krigstids-forholdene, således en fællesimport af foderstoffer. Efterkrigsårene prægedes af ulykkerne, først mælkeeksportforeningens, dernæst den første andelsbanks sammenbrud. Derefter fulgte krisen i tredive – og med den anden verdenskrig en fornyet række problemer.

Et forslag til en modernisering af De samv. danske Andelsselskabers vedtægter forelagdes af sekretær *Clemens Pedersen* og vedtoges enstemmigt. De medfører bl. a. oprettelse af et permanent oplysningsorgan, der skal forberede og koordinere oplysningsarbejde inden for andelsbevægelsen som helhed.

Seks foredrag med hvert sit vidtrækkende emne stod på kongressens dagsorden. Alle pegede på det nødvendige i at rationalisere og forøge effektiviteten. I forrige nr. gav vi (side 4) professor *Nyboe Andersens*, og i dette nummer (side 4) gengives førstedirektør *Ebbe Groes'* foredrag.

I sit foredrag om mejerierne var direktør *T. Mathiasen*, Mejerikontoret, inde på tilsvarende synspunkter vedrørende strukturforandringer i mejeribrug som *Ebbe Groes* i sit foredrag om forandringerne i brugsforeningsbevægelsen. Også mejerierne er inde i koncentrationens tidsalder, mejerierne slås sammen, men gennemsnitsstørrelsen for mejerierne er dog kun steget fra 3,1 mill. kg mælk i 1939 til 3,5 mill. kg mælk i 1958. Der er altså ikke tale om nogen revolution. Derimod er der sket en betydningsfuld nydannelse, nemlig de andelsvirksomheder, mejerierne i fællesskab har stiftet indenfor tiårsperioden. Denne form for andelsmæssigt samarbejde byder på indlysende fordele og er en andelsmæssig landvinding af væsentlig betydning for mejeribrug.

Det er andelsbevægelsen vigtigste opgave i dag at forøge et yderligere sammenhold om den fremtidige afsætning. Dette understregede forstander *John Dons Christensen* i sit foredrag: Producenten og Afsætningen. De danske landbrug må ved en alsidig produktion gardere sig mod usikre og svingende prisniveau. Dette giver den billige produktion, og det er i bestræbelserne for en yderligere billigelse, at den danske landbrugsproduktion vokser. Man må dog gå langt uden for de traditionelle markeder for at få afsætningen placeret. Da dette er lykkedes, har man også påvist det uberettigede i kritikken om, at dansk landbrug ikke forstår at sprede sin afsætning. Men vi manglede sammenholdet, da sælgers marked blev købers marked, sagde *Dons Christensen*. Da priserne veg, gjaldt parolen: Den sælger bedst, som sælger først. Men nu er Landbrugets Afsætningsråd kommet ind i billedet for – med støtte af reklame og markedsundersøgelser – at fremme eksportudvidelsen.

Men landmanden skal også have maskiner, og om dette punkt talte direktøren for Dansk Landbrugs Andels Maskinindkøb, *Fritz Petersen*. På maskinmarkedet spiller man i dag om en gevinst, der årligt udgør 60 millioner kroner (i gennemsnit 300 kroner pr. landmand). Gevinsten kan konstateres, når bruttoavancen på maskinerne presses ned, og

Før mødet begynder: FDBs førstedirektør i samtale med to brødre, nemlig sognerådsformand *J. Nørgaard Offersen*, formand for Fyns Kulindkøbsforening (i midten) og gdr. *Niels Offersen*, Andelsbankens formand (t.h.).

DLAM har vist, at det kan gøres. Men uden øget styrke kan selskabet ikke udføre sin mission. Derfor vil DLAM nu gå til landmændene med forslag om, at de tegner garantikapital i forhold til ejendommens ejendomsskyldvurdering. Til gengæld vil DLAM give fem procent rabat på alle maskinindkøb, landmanden selv kommer til DLAM med. Rabatten godskrives garantikapitalen, og når den er opfyldt, udstedes forrentede andelsbeviser for pengene. Herved får DLAM kapital til nye fremstød.

En værdifuld beskrivelse af finansieringsteknikken for andelsselskaberne blev givet af direktør *Kristian Møller*, Andelsbanken, der samtidig understregede nødvendigheden af konsolidering og henlæggelser.

Andelsbanken er i dag et af landets største

selskaber, gennem sit stærkt forgrenede net betjener den andelsselskaberne og i tusindvis af deres medlemmer. Andelsbanken stræber efter at øve en regulerende indflydelse på renten, og som lånyder er den andelsselskabernes hovedkilde. Banken har udlånt andelselskaberne dobbelt så meget, som de har lånt hos alle sparekasser i landet.

Forstander *Arnfred*, kongressens dirigent, afsluttede samværet med at understrege, at foredragene havde vist nødvendigheden af forøget rationalisering og effektivitet. Det bliver nok nødvendigt at gå over til at tænke i større enheder i produktion og afsætning, og denne tanke kan nok møde hindringer fra det enkelte medlem i hans indstilling til det bestående. Derfor er et oplysningsarbejde påkrævet, sagde forstander *Arnfred* til slut.

den elegante skjorte...

Ja, Stafet skjorten understreger rigtig den dejlige følelse af at være velklædt. Hvid eller kulørt i fineste poplin 28.50

Tilsv. i strygefri Stafet Calprena 33.85

— en kvalitetsvare fra

Samtlige butikslæringe undervises i butikskundskab, hvorunder de får lov at boltre sig i FDB's prøvebutik. Til højre: en af skolens unge elever tumler med talkolonnerne. Denne del af undervisningen ledes af bankassistent R. Simonsen, H.D.

Den kooperative handelsskole i København samler Kooperationens unge til normal handelsskoleundervisning udvidet med flere ekstrarag.

PÅ SKOLEBÆNKEN

— JA, men hvad nu, hvis konen ta'r på klods, uden at manden ved det? — Så er det vel, fordi han er så nærig, at det ikke er til at vride penge ud af ham!

— — — Det turde vist være overflødigt nærmere at præcisere, hvem der er den kvindelige, og hvem der er den mandlige part i dette ordskifte, der er hentet ud af en ikke særlig konventionel diskussion blandt en flok unge mennesker om familielivets juridiske problemer. — Nu er juraens jungle ellers et af de emner, som unge men-

nesker almindeligvis ikke kaster sig ud i med glød i øjnene og voldsom stemmeføring. Men hvordan man nu end vender og drejer det, så er det temmelig umuligt for et nutidsmenneske at undgå at blive viklet ind i det ene juridiske forhold efter

På god fod med FOX *Signora*

Fox Signora er en elegant og smidig sko med både svang- og forfodstøtte, der giver fuldkommen fodhvile. Føres i to vidder og i str. 34 til 44. I boxcalf som tegning

64,50

FOX

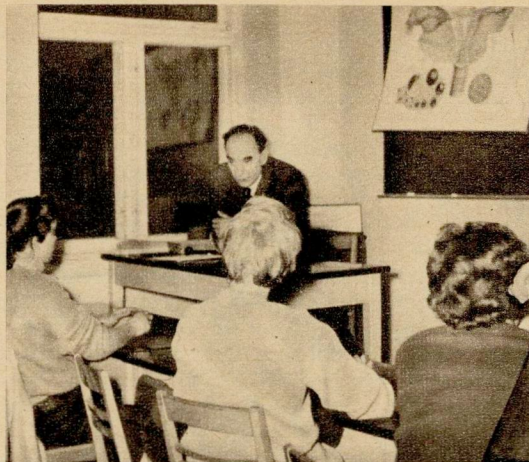
Fås i Fox-magasinerne, Stilman og Anva.

Varekundskab — det er da noget, man kan ta' og føle på!

Socialrådgiver fru Hildgaard finder i en lovbog, hvad der siges om et af familielivets juridiske problemer.

Overlæge H. Hoffmeyer, Mødrehjælpen, leder undervisningen i familiekundskab og taler her om det ægteskabelige samlivs problemer.

Aftenkomsammen slutter med en svingom.

det andet. Derfor har man også på den kooperative handelsskole i København ladet de juridiske problemer indgå i et fag, der egentlig falder udenfor en handelsskoles rammer: familiekundskab.

Når vi skriver, at dette fag falder udenfor en handelsskoles rammer, skal det forstås på den måde, at loven stiller ganske præcise krav om, hvad en lærer i handels- og kontorfacultet skal undervise i på handelsskole. Og i almindelighed vil en handelsskole også kun beskæftige sig med disse fag.

Den kooperative bevægelse i København har imidlertid ønsket at give sine lærlinge en videregående uddannelse, og derfor oprettedes i 1956 den nu selvejende institution *Hovedstadens Kooperative Handelsskole* med Hovedstadens Brugsforening, Det kooperative Fællesforbund og FDB som interessenter.

Familiekundskab er eksempel på en sådan ekstra undervisning, som eleverne her får. Denne undervisning foretages i samarbejde med Mødrehjælpsinstitutionen og omfatter samlivets juridiske, økonomiske, sociale, etiske og fysiologiske sider med overlæge H. Hoffmeyer og socialrådgiver fru Hildgaard som lærere. Efter dr. Hoffmeyers udtrykkelige ønske undervises de unge mænd og piger sammen. Den ene part har godt af at vide, hvad der siges til den anden, og fællesundervisningen gør behandlingen af emnerne – ikke mindst de fysiologiske – naturlig og fjerner enhver fordægtighed.

Ligeledes undervises alle eleverne i medborgerkundskab – i samfundets etiske og sociale ideer, og naturligvis sættes eleverne også ind i den kooperative bevægelses historie og placering i samfundet i dag.

Al undervisning finder sted om dagen – altså i den egentlige arbejdstid – således at eleverne har deres aftener ubeskåret, bortset fra at der naturligvis er hjemmearbejde. Kravene til eleverne er selvsagt ikke mindre på skolen her end på andre handelsskoler.

En særkursus i regnskabslære: sekretærer Oxe-Pedersen gennemgår sammen med en elev en opgave.

Udover den egentlige handelsskoleundervisning er der et særligt kursus for bagerielever – de unge piger i bageriudsalgene. De er ikke under lærlingeloven og skal derfor ikke gå på handelsskole. Hovedstadens Brugsforening har imidlertid ønsket, at dens mange bagerielever gennemgår et kursus i dansk, regning og butikskundskab, ligesom de som skolens øvrige elever, undervises i kooperative ideers historie og udvikling, i personhygiejne og butikshygiejne. – Endelig har skolen et 2-årigt særkursus i regnskabslære for virksomhedsledere, bestyrelsesmedlemmer o. l., og for interesserede i provinsen er der mulighed for at deltage i dette kursus gennem brevundervisning.

Skolen har i dag omkring 300 elever fra HB, Magasin Anva, Tilskærernes Aktieselskab, Det kooperative Fællesforbund og de københavnske sygekasser. Når der ingen elever er fra FDB, er forklaringen den enkle, at FDB ikke beskæftiger elever. Skolen har til huse i Teknologisk Instituts lokaler, men håber inden så længe at få egen bygning.

Her er Deres nye forårssko!

En ny FOX Slidmand model i behagelig mocasin-facon. Materialet er brunt box med vandtætte kærnelædersåler med 3 måneders slidgaranti 58,50

Slidmand

- en kvalitetssko

HVER AFTEN sidder man i rundt regnet 350.000 amerikanske hjem og nyder farvefjernsyn; I England er der regelmæssige prøveudsendelser af farvefjernsyn, og i Sovjetunionen har farvesendere været i funktion i flere år.

Der er altså ingen tvivl mulig; farvefjernsynet er ved at rykke os ind på livet – men tag det alligevel roligt. Deres nuværende TV-apparat er absolut ikke til lossepladsen af den grund.

Og når vi tilføjer, at det heller ikke vil blive det – og at farvefjernsyn iøvrigt slet ikke er noget nyt, så er tidspunktet inde til at få orden i nogle tekniske begreber.

Allerede i begyndelsen af 30-erne foretog man på eksperimental basis nogle efter forholdene udmærkede sort-hvide fjernsynsudsendelser omend efter et andet og ikke så godt princip som det, der nu bruges. Og allerede dengang opstillede man princippet for, hvordan der kunne laves farve-TV. Når man alligevel ikke

hvide udsendelser, og fordi omvendt et almindeligt TV-apparat ikke kan modtage farve-senders udsendelser i sort-hvid.

Og disse krav er uomgængelige, om ellers farve-TV skal ned på et økonomisk plan, hvor det har andet end teoretisk interesse.

Disse krav var teknikerne en hård nød at knække, men i 1953 blev den amerikanske offentlighed omsider præsenteret for et system, der på genial måde løste problemet. Det var en TV-modtager med et enkelt billedrør, der ikke blot kunne vise farvebilleder, men også gengive sort-hvide udsendelser. Og samtidig kunne farveudsendelserne til

FJERNSYNET

førte princippet ud i praksis, var det, fordi man meget logisk anså det for mere værdifuldt først at udvikle sort-hvid-TV til en større fuldkommenhed.

Det TV-system, der nu bruges, består af et stort billedrør, hvori en elektronstråle virker som en malerpensel, der i løbet af $\frac{1}{25}$ sekund maler et billede på skærmen, bestående af en halv million små bitte prikker i forskellige lysstyrker – omtrent som rasteret („prikkerne“) i en kliche. 25 gange hver sekund skifter billedet, og det er så hurtigt, at øjet ikke når at opfatte det som en række enkeltbilleder, men registrerer det som jævnt glidende bevægelser.

Regelmæssige prøveudsendelser af TV efter dette princip var i gang i USA og England allerede før krigen, mens vi først kom i gang herhjemme omkring 1950. Den, der føler sig beskæmmet over, at vi tilsyneladende haltede efter i teknisk udvikling, kan trøste sig med, at vi ved at holde os en smule afventende har undgået fejltagelser, der måske vanskeligt lod sig gøre god igen. Såvel England som Frankrig døjer i dag med, at man på grund af manglende erfaring og samarbejde startede med hver sit „linjesystem“ – det vil sige, at man har forskelligt antal prikker på skærmen – og ingen af dem har det samme antal som Danmark i lighed med de øvrige europæiske lande har valgt, fordi det har vist sig at være mest hensigtsmæssigt. Og nu kan man ikke lave det om i disse to lande, fordi millionvis af TV-apparater da skulle bygges om. Denne forskel i „linjesystem“ er årsag til, at England og Frankrig kun med store vanskeligheder kan kobles til de fælles-europæiske udsendelser.

Allerede da man i slutningen af 30-erne foretog forsøgsudsendelser i udlandet med det „rigtige“ fjernsyn, blev der eksperimenteret med farve-TV. Og man fik udmærkede resultater.

Princippet var det, at tre TV-kameraer ved hjælp af farvefiltre fotograferede henholdsvis de røde, de blå og de grønne farver. Tre TV-sendere viderebefordrede hver sin farve til modtagerapparatet, der i virkeligheden var tre af hinanden uafhængige apparater til hver sin farve, og ved hjælp af et spejlsystem blev de tre billeder sluttelig samlet på een skærm. Et i princippet forholdsvis enkelt system – men desværre såre upraktisk. Ikke blot fordi det var dyrt, og modtagerapparatet så omfangsrigt, at kun en gigantlejlighed ville kunne rumme det. Men navnlig fordi et sådan farve-TV apparat ikke kan bruges til almindelig sort-

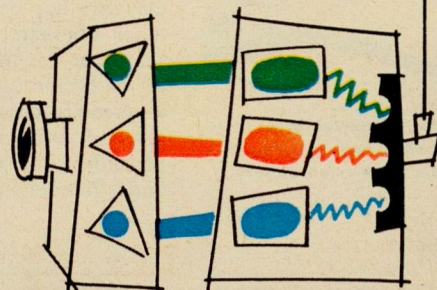
denne modtager tages og vises i sort-hvid på en almindelig modtager.

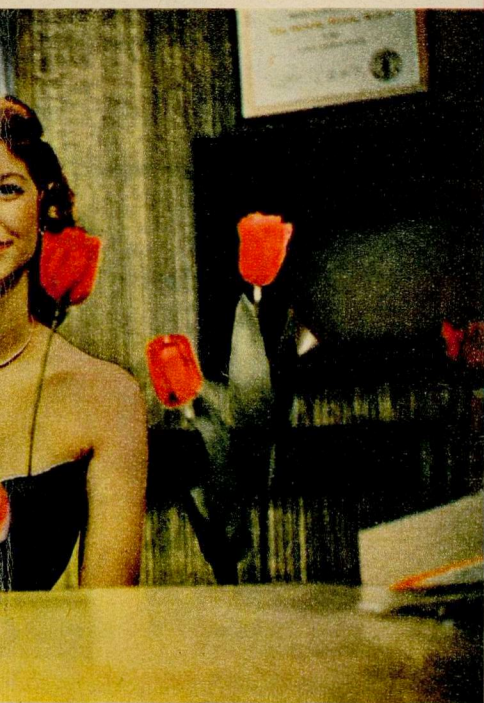
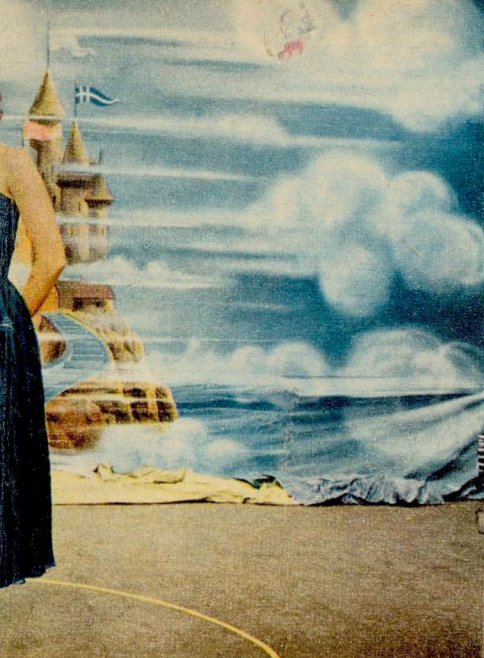
Hvordan kan det nu lade sig gøre?

Som nævnt sætter elektronstrålen en halv million prikker på den almindelige TV-skærm i løbet af $\frac{1}{25}$ sekund. I farvebilledrør er der ikke een, men tre elektronstråler – tre „pensler“ – og skærmen er delt op i en mosaik af mikroskopiske blå, grønne og røde prikker; en kvart million af hver. Altså ialt 750.000 prikker. De tre „pensler“ i billedrøret flytter sig samtidig og rammer skærmen et lille bitte stykke ved siden af hinanden sådan, at de hver gang træffer hver sin farveplet og får den til at lyse med varierende styrke. Med andre ord træffer den ene „pensel“ konstant de blå

Sådan går det til

Efter denne tegning kan enhver gå hjem og bygge farve-TV! Til venstre fanger kameraet billedet, skiller de tre farver, der som hver sin impuls sendes ud i æteren. Modtageren fanger de tre og sender dem som hver sin elektronstråle på skærmen. At de på tegningen er gengivet i hver sin farve tjener kun til at anskueliggøre missionen. I virkeligheden er elektronstrålen – „penslen“ – naturligvis farveløs og bestemmer kun den styrke, som den ramte plet skal lyse med. Cirklen skal forestille et udsnit af skærmen og illustrere, hvordan

prikker, den anden de grønne og den tredje de røde prikker. Og på samme måde som man ved farvefotografering og tidskrifters og bøgers fremstilling af farveillustrationer kan fremstille alle spektrets farver ved at blande tre farver, på samme måde blandes de tre farver på farve-TV apparatets skærm og gengiver hele regnbuens skala.

Det lyder da så simpelt, ikke?

Nu er det jo nok så kompliceret i virkeligheden. Tænk blot hvad det vil sige at anbringe disse 750.000 farvepletter pinligt nøjagtigt på skærmen, og at tre elektroniske „pensler“ natur-

gang og da at komme ned på 2-3 gange merpris. For øjeblikket er der rundt regnet to gange en halv times udsendelse i farver hver aften. Det er udsendelser, der er beregnet for såvel de almindelige TV-modtagere som farve-apparaterne, idet der naturligvis vælges noget farverigt – oftest det også her i landet velkendte Perry Comos show.

Som USA fører i udviklingen af farve-TV indenfor den vestlige verden, ligger Sovjetunionen naturligvis i spidsen i den østlige. I adskillige år har der været foretaget eksperimentelle farve-udsendelser i såvel Lenin-grad som Moskva, og man regner med i løbet af i år at gå over til faste udsendelser, omend stadig af en vis prøvende karakter for så i løbet af årene 1963–65 at dække det meste af hele landet med farve-TV.

Udover disse almindelige farve-udsendelser har farve-TV været brugt i Sovjetunionen gennem flere år til ganske specielle formål, nemlig i undervisningen på en række store forskningsinstitutter.

FÅR FARVER

ligvis ikke er så lidt mere kompliceret at holde styr på – der tåles absolut ingen „rysten på hånden“! – end det sort-hvide TV-apparats ene, der vissest ellers kan lave postyr nok.

Hvor omfattende eksperimenter dette system har krævet, får man en fornemmelse af, når man hører, at det amerikanske National Broadcasting Company's tekniske afdeling ofrede næsten 100 millioner dollars, før man nåede frem til fremstilling af et tilfredsstillende farve-TV billedrør!

Sligt kan jo nok få en småmand til at trække følehornene lidt til sig!

Et farve TV-apparat i USA koster da også 4-7 gange så meget som et almindeligt. Man regner imidlertid med i løbet af 1960 at sætte storproduktion i

Blandt andet bruger det kirurgiske institut i Lenin-grad farvefjernsyn ved operationer. På den måde er det muligt for et meget stort antal studenter at følge operationen på allernærmeste hold, uden at patientens tilstand forstyrres af uvedkommende i operationsstuen. Når man her vælger farve-TV fremfor almindeligt TV, er det naturligvis, fordi studenterne derved får ganske anderledes mulighed for selv at kunne stille diagnose, skelne de forskellige typer væv, nerver o. s. v.

Når farve-udsendelser er længere fremme på dette område end på det almindelige, underholdende område, er forklaringen bl. a., at videnskabelige udsendelser forenkles ved, at de ikke skal foregå over store afstande, og at kameraerne er i direkte kabelforbindelse med modtagerne.

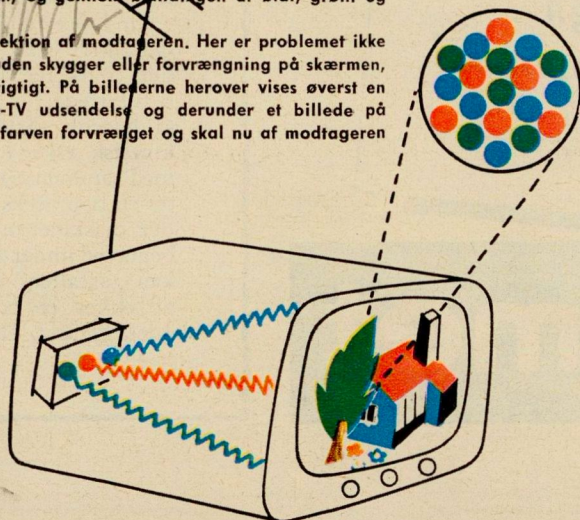
Men det er altså sammen noget uendeligt fjernt for den danske fjernseer. Dog må man ikke tro, at teknikkerne herhjemme sidder og triller tommelfingre, mens udviklingen går sin gang ude i den store verden. Men man har rationaliseret eksperimenterne. Under Akademiet for de Tekniske Videnskaber arbejder et Radio-teknisk Forskningslaboratorium med blandt andet farvefjernsyns-problemer. Det var også dette laboratorium, der i sin tid foretog de grundlæggende TV-eksperimenter herhjemme, således at industrien, den dag der var grønt lys i sigte for TV-udsendelser, her kunne hente et omfattende forskningsmateriale, bygge videre på det og derved selv undgå at spille tid og penge på de besværlige første, famlende forsøg.

Det er iøvrigt princippet for al den forskning, der udføres, og al den viden der oparbejdes, i afdelingerne under Akademiet for de Tekniske Videnskaber: resultaterne skal stilles til offentlighedens rådighed; de skal komme samfundet som helhed til gavn. – Også institutionen Fjernsynet er så småt ved at indstille sig på farverne. Blandt andet deltager Danmark i internationale forhandlinger, hvor man prøver at fastlægge visse fælles normer, bl. a. for at farve-fjernsynet til sin tid smertefrit kan indpasses i et farve-eurovisionssystem.

Tilbage er så kun at sige, hvornår farve-TV kommer. Det nærmeste i retning af forudsigelser, man kan komme med, er, at forskningslaboratoriets eksperimenter i dag befinder sig på omtrent samme stade som dets eksperimenter med almindeligt fjernsyn befandt sig på for cirka 10 år siden! Men vær forsigtig med at drage nogen som helst slutning af dette! Udviklingen har som bekendt en tilbøjelighed til at snyde spåmænd.

farvepletterne fordeler sig. De tre elektronstråle-„pensler“ rammer som omtalt i teksten tre nabopletter ad gangen, og gennem blandingen af blå, grønt og rødt opstår alle farver.

Farve-TV kræver omhyggelig korrektion af modtageren. Her er problemet ikke blot at få billedet til at stå skarpt uden skygger eller forvrængning på skærmen, men også at få farverne blandet rigtigt. På billederne herover vises øverst en optagelse af en amerikansk farve-TV udsendelse og derunder et billede på skærmen – men som det vil ses, er farven forvrænget og skal nu af modtageren korrigeres.

Igen en fængslende
roman i „Hjemmet“...

Du kalder i mørket

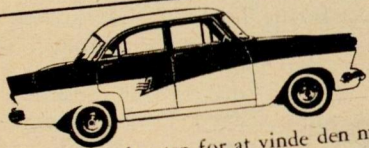
En usædvanlig og
dybt menneskelig
skildring af en
kvindeskæbne,
De sent vil
glemme...

Hvorfor forsvandt Michael Mandrake sporløst for tre år siden? Hans kone, Julia, har ofte forgæves stillet sig selv det spørgsmål – og da hun endelig vil bryde med den fortid, der har kostet hende så mange tårer, vender den tilbage som et rystende drama.

Dansk kvinde hos Brasiliens vilde indianere

For nogle år siden giftede den danske husholdningslærerinde Pia Henningsen sig med en engelsk videnskabsmand, og det blev indledningen til en helt ny og eventyrlig tilværelse... I en spændende artikelserie i „Hjemmet“ fortæller hun om ægteparrets sidste ekspedition til Brasilien, hvor de levede sammen med de primitive Chavante-indianere ved „Dødens Flod“.

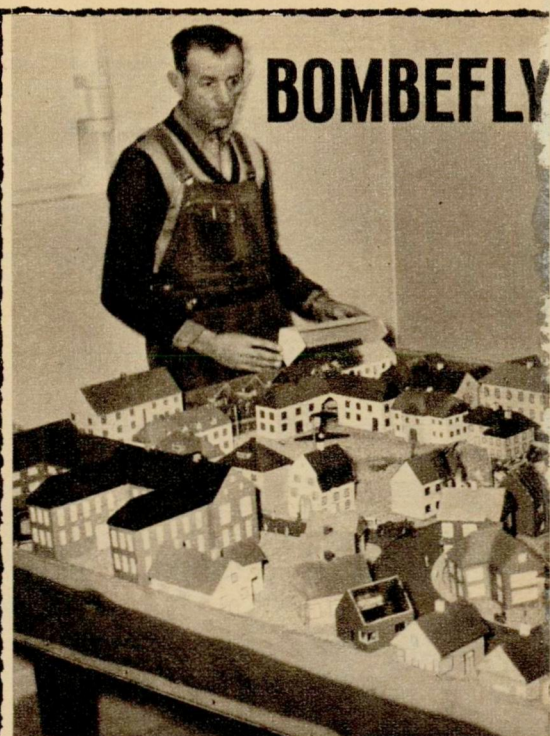

Egen vogn til sommer!

De har chancen for at vinde den nye flotte Ford Taunus i „Hjemmet“'s store konkurrence! – Og der er kontante præmier til et samlet beløb af 10.000 kr.

85 øre – Fås hos
alle bladhandlere
og på abonne-
ment gennem
postvæsenet

Hjemmet

DET har absolut ikke noget med leg at gøre, når bygartner Steffensen, Haderslev, ved at trykke på elektriske kontakter lader det ene hus efter det andet blive bombesprængt i miniaturebyen på det store bord, der ses herover.

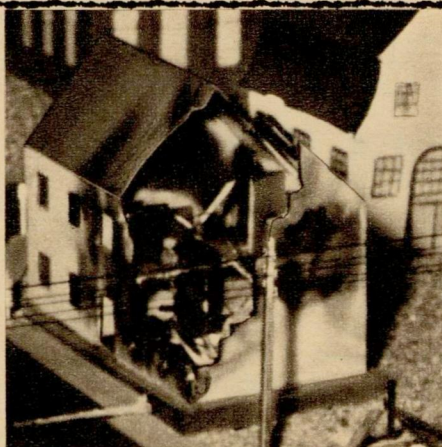
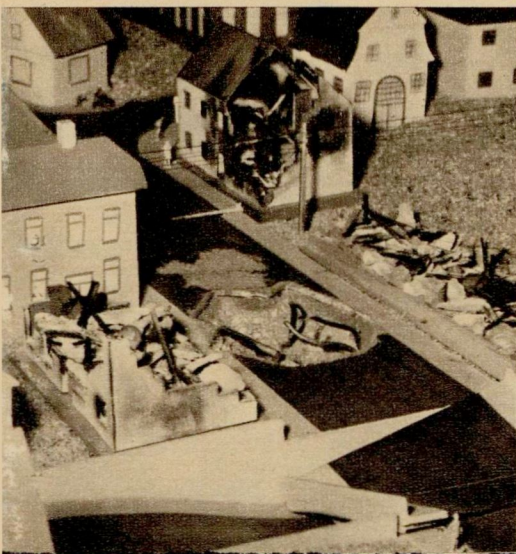
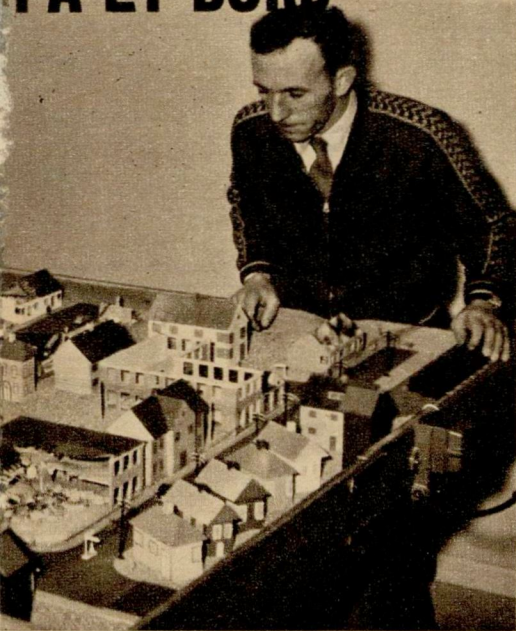
Flygtigt set ligner arrangementet et hobby-produkt i lighed med for eksempel modeljernbaner, men meningen er nok så alvorlig; byen bruges i undervisningen af civilforsvarets mandskab i Haderslev.

Når bygartner Steffensens navn er draget ind i artiklen, er forklaringen den, at det er ham, der har skabt byen.

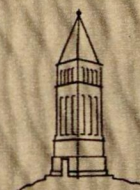
Gennem flere år har civilforsvarskommissionen i Haderslev ønsket et terrænbord for at kunne levendegøre undervisningen indenfor civilforsvarets forskellige områder.

Resultatet blev denne miniatureby. Som en tro kopi af en rigtig lille købstad ligger husene i navngivne gader og med numre på; store og små huse mellem hinanden. I luften baner el-ledninger og telefonråde sig vej, og i gaderne ligger kloakrør, gasrør og andre installationer. Alt ser nydeligt og velordnet ud – indtil ulykken sætter ind. Ved hjælp af et kontaktbord kan der rundt om i byen tændes små lamper, der markerer bombenedslag, forsagere, nedstyrtede fly, og når man løfter tagene af husene, afslører de sig som en slags kinesisk æske: indeni er et nyt hus – men med sammenstyrtede mure og tag som efter en bombeeksplosion, mens mennesker, dyr, maskiner o. s. v. er mere eller mindre begravet under ruinerne. Og flere steder kan „asfalten“ løftes af gader, hvorved afdækkes et bombekrater med alle de ødelæggelser, et nedslag forårsager i en gade.

PÅ ET BORD

Ødelæggelserne i miniaturebyen kan kombineres på omtrent lige så mange måder som cifre og krydser på tipskuponen, og det gør man for at give de styrker, der sorterer under civilforsvaret lejlighed til i alle detaljer at udføre en redningsøvelse ved hjælp af et meget omfattende miniature-redningsmateriel, der omfatter alt fra hakke og skovle til kranvogne og brandbiler. På det store billede til venstre dirigerer bygartner Steffensen ved hjælp af de elektriske kontakter bombenedslagene rundt om i byen, mens en medhjælper løfter taget af en ejendom, der derved forvandles til en ruin. Det lille billede herover viser, hvor realistisk en sådan modelruin tager sig ud. Under det store billede ses hr. Steffensen placere en sådan kasses indhold i byen som led i en øvelse. Endelig ses nederst, hvorledes et bombenedslag i en gade på drastisk vis er kopieret.

Lysbro RIVER

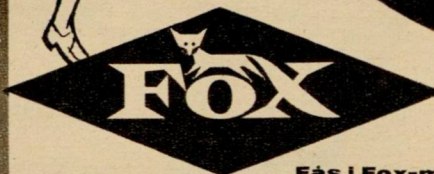
**BEDST KENDT
KENDT SOM DE BEDSTE**

**LYSBRO FABRIKER
SILKEBORG**

Flying Fox den ideelle børnesko

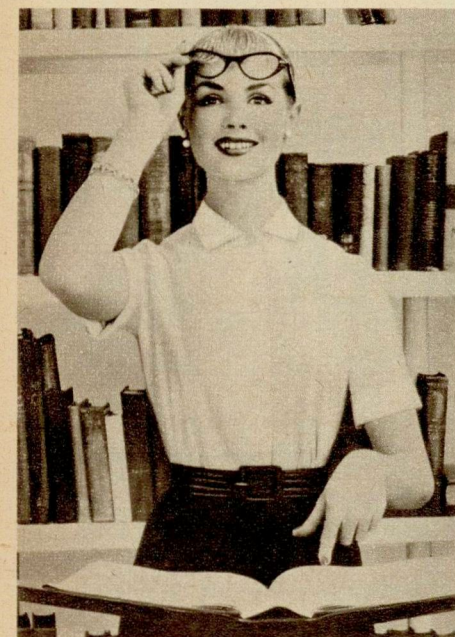
Flying Fox er helt formrigtig med det brede tåparti, der sikrer foden en sund og naturlig udvikling. Skoen er af kraftigt box og har Greyhound bambisoler med 3 mdr.s slidgaranti.

Str. 22-24 26.50
Str. 25-27 29.50
Str. 28-30 32.50
Str. 31-33 36.50

Fås i Fox-magasinerne, Stilman og Anva

DET BEDSTE SVAR
FINDER DE
IKKE I BØGERNE!

I virkeligheden kan De ikke vide noget om Tampax' fantastiske fordele, før De har prøvet selv! Tampax giver Dem følelsen af at være rykket fra den mørkeste midaldrelser ind i den fagre, ny verden. Tampax giver Dem en opløftende fornemmelse af frihed... en velsignet tryghed... en ny, vidunderlig optimisme!

Tænk, at være så afslappet og rolig - også på denne tid af måneden!

Prøv Tampax - og opdag selv de mange, mange fordele ved indvendig, sanitær beskyttelse. Ingen bind, bælte eller nåle. Ingen „pukler“ eller konturer, der røber Dem - ingen generende odeur. På sekunder er Tampax anbragt - ved hjælp af et glat indføringshylster, der udelukker berøring og gør indføringen let og hygiejnisk. Rigtig anbragt mærkes Tampax slet ikke. Tampax er også let at blive kvit og fylder så lidt, at De kan have en hel måneds forbrug i Deres taske.

Køb Tampax i dag! Brug Tampax i denne måned og nyd den nye ligevægt, nye tryghed, nye frihed! 10 stk. Regular med brugsanvisning på dansk koster kr. 3,25, Super (med 40 % større sugsevne) kr. 3,75. Tampax Scandinavia A/S, Kbhvn. V.

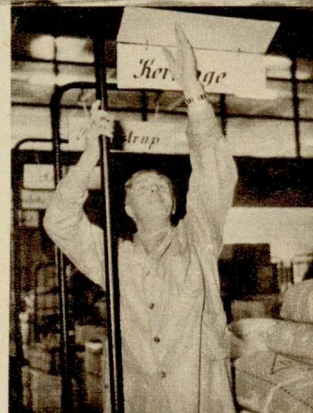
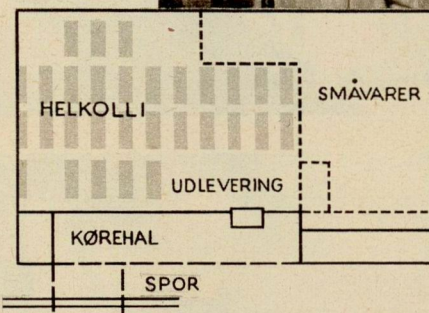

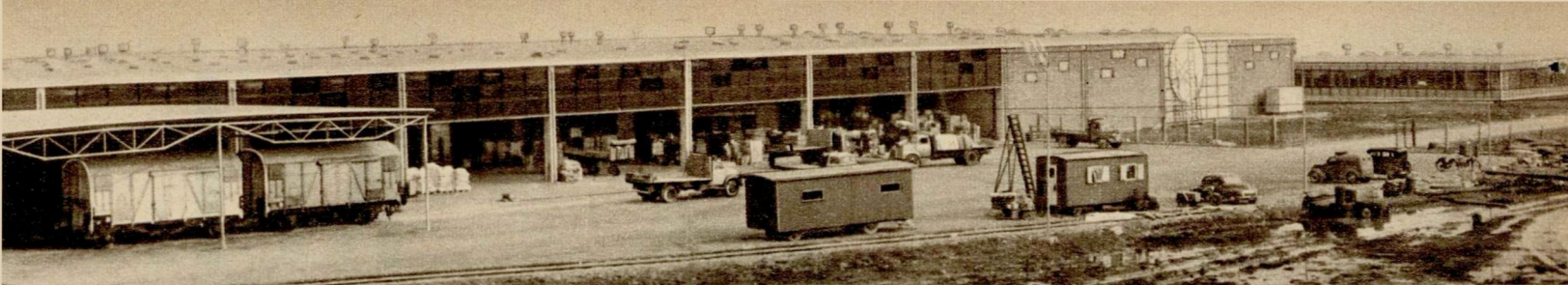
DOBBELT SÅ STOR SOM FORUM

Danmarks største lagerbygning, FDBs nye storafdeling i Odense har slået sine porte op, og dermed er første trin af FDBs landsomfattende byggeprogram, omfattende ialt syv storafdelinger, ført ud i livet. Det nye kompleks er rejst på et 51.000 kvadratmeter stort areal (10 tønder land!), og selve lageret er næsten 12.000 kvadratmeter (dobbelte så stort som Forum i København), hvortil kommer en kontorbygning på 2.000 kvadratmeter. Fuldt udstyret kommer afdelingen til at koste omkring 8 millioner kr.

Lageret er opført i et plan så at sige uden skillevægge, således som det blev beskrevet af dir. Ebbe Groes på andelskongressen (se side 4). Bortset fra frysevarer og visse kemikalier opbevares alt fra ølglasser, strømper og bildæk til kaffe, mel og marmelade i samme lokale. Ikke blot fordi det sikrer en god oversigt over bevægelser i lagerbeholdningerne, men fremfor alt fordi det i forbindelse med brug af trucks, paller, transportkasser og lignende intern transport-mekanik betyder en revolutionerende forenkling af varemodtagelse- og forsendelse med deraf følgende tids- og arbejdsmæssig besparelse til gavn for forbrugerne.

Skitsen til højre viser, hvorledes lageret er delt op i to hovedområder med henholdsvis helkollivarer (i sække, kasser o. lign.), der kan forsendes uden at skulle emballeres om, og småvarer, der skal pakkes om. Fotografiet herunder viser pladsen for vareudlevering med helkollivarer i tre hyldelag omkring sig. Det lille billede over skitsen viser Brugs-skiltene ved udleveringsperronen.

Med hr. og fru uddeler Grønlund Andersen, Frørup, på sin højre side og uddeler A. Rasmussen, Langeskov, på sin venstre viser storafdelingens leder, forretningsfører Lilienhoff nogle af prøvelagerets varer frem. Herunder har direktør Jacob Ingvarsen, FDBs distributionsafdeling, de nye storafdelingers planlægger, gjort holdt med sit løbehjul i lagerhallen for at drøfte det anliggende med driftsleder Aagaard. Dimensionerne er så store, at der til internt brug er 2- og 3-hjulede løbehjul til rådighed, så man ikke får benene slidt helt op.

Således ser den nye storafdeling ud fra tilkørselssiden. Til venstre fører jernbanespor til lageret, mens lastbiler kommer ad vejen til højre og bliver losset og læsset i den overdækkede kørehal. Ved hjælp af gaffeltrucks kan en lastbil tømmes eller læsses på 5-6 minutter! Bygningen helt til højre i billedet er kontoret, der ligesom lageret er holdt i eet plan og radikalt bryder med vante former. Det egentlige kontorareal, altså bortset fra garderober og lignende, er så at sige uden skillevægge. Personalet sidder som een stor familie og omkranser prøvelageret.

208 brugsforeninger får varer fra storlageret. Og hver Brugs har sin rulle på dette stativ med selvklæbende mærkesedler til forebyggelse af misforståelser ved adresse-skrivning.

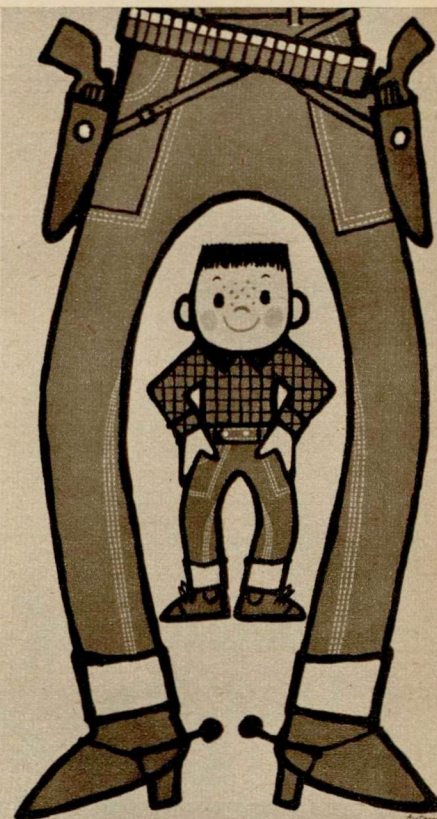
Gaffeltrucks, der løfter store læs, tager sig af de ankommande varer, mens mere adstødige hånd-trucks bruges, når ordrer samles. De har fast rute, svarende til fakturaens vare-rækkefølge.

- EN POPULÆR BLANDING

BRUN
KING
ARTHUR

EKSTRA MILD - 42 g - 1,95

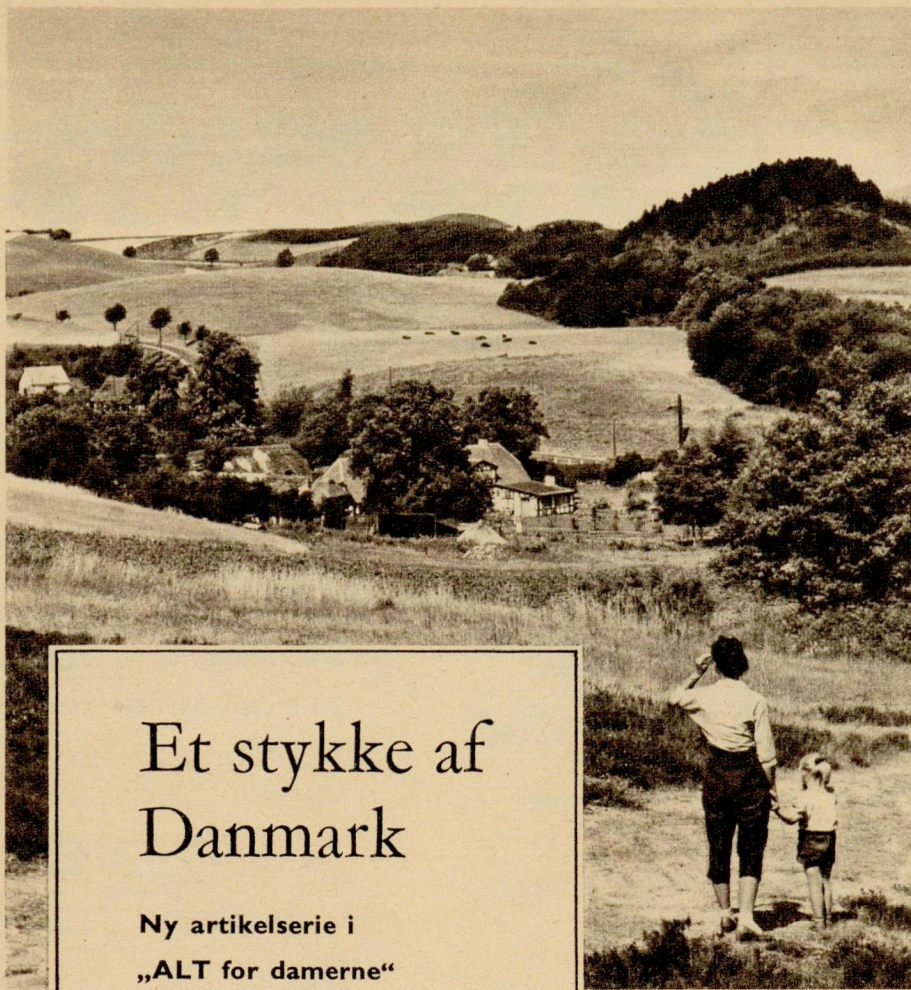
- ih, hvor er jeg glad for mine

COWBOY · BUKSER

.....fra

Et stykke af Danmark

Ny artikelserie i
„ALT for damerne“

Et Danmarkskort
i billeder og tekst
– set indefra!

Der er også...

Fængslende modenyt – Fikse modeller i snitmønstre og „Mønster på stof“ – Boligsider – Artikler af „radiodoktoren“ – Praktiske gemmesider om håndarbejde og strikning – Festlige madsider i farver – og meget andet underholdende og nyttigt at læse.

75 øre. Fås hos alle bladhandlere og på postabonnement.

I hver af disse artikler får en egn af landet mæle gennem samtaler med stedets egne folk, som fortæller om dens historie, dens problemer i fortid og nutid, dens særlige attraktioner – og hvordan det i det hele taget er at bo der. De vil fængsles af disse artikler, som giver et smukt og sandt billede af et stykke Danmark, præget af beboernes livssyn og traditioner. Illustreret med dejlige fotografier – mange af dem i farver.

En bil
til Dem
– fra „ALT for damerne“

Denne pragtfulde bil er førstepræmien i „ALT for damerne“'s store konkurrence. Og der er 10 andre dejlige præmier, som hver består af for 500 kroner ferietøj.

ALT for damerne

Køb hver tirsdag
– det nyttige ugeblad

KUL ELLER OLIE

*Hvem sejrer i kampen
om forbrugernes gunst?*

SÅ slap vi da, hvad opvarmningen angår, nogenlunde skikkelig gennem fyringssæsonens værste del. Det meste af vinteren blev så mild, at ovne og fyr lod sig nøje med et knappere brændselsfoder end sædvanligt. Og da brændselspriserne endda var tålelige, kan forbrugerne kun være tilfredse. Det samme kan – eftersom brændselsstoffer er Danmarks største importvare – de instanser være, som har ansvaret for landets valutakasse. For begge parter gælder det jo, at hvad der er sparet, er tjent.

Men andre har til gengæld deres spekulationer: Nemlig *leverandørerne* – og det gælder alle led i brændselshandelen, helt tilbage til kulminerne og olieelterne. For det er jo ikke alene Danmark, der har brugt mindre brændsel end normalt. Også i det øvrige Europa har vinteren været mild, så der er sparet på udgifterne til opvarmning. Desuden har store dele af industrien haft en ret stille periode. Resultatet af alt dette er, at der har hobet sig langt mere brændsel op, end man kan sælge, og at konkurrencekampen er skærpet på de få områder inden for brændselsbrancherne, hvor der overhovedet eksisterer konkurrence, især mellem det faste brændsel på den ene side og det flydende brændsel på den anden side.

Det er naturligvis en udvikling, som forbrugerne har allerstørste interesse i: Den kan nemlig eventuelt betyde, at brændslet bliver endnu billigere. Og trods alt er der jo ikke så farligt længe til næste vinter...

Denne konkurrencekamp, hvor olien stadig er trængt frem på kullenes bekostning, har ændret ved mange ting inden for de allerseneste år. Man skal såmænd ikke længere tilbage end til 1956–57 for at finde en helt anden situation på markedet. Dengang var der ligefrem kulmangel i Europa.

Nu ser det helt anderledes ud. Overalt ved de europæiske miner hober millioner af tons usolgt kul sig op. For første gang i hele efterkrigsperioden er man begyndt at lukke enkelte kulminer – naturligvis først

- * Kullene har tabt første omgang
- * Der er mere end 150.000 oliefyr i Danmark
- * Selv gasværkerne går over til olie –
- * Men fast brændsel er blevet billigere
- * Kullene vil ikke kunne undværes

dem, der arbejder med de højeste omkostninger. Både i England, Tyskland og Belgien sker noget sådant, ofte under voldsomme protester, der hænger sammen med den altovervejende betydning for den lokale økonomi og beskæftigelse, som sådanne miner gerne har. Ja, afsætningsvanskelighederne for det faste brændsel har endog skabt brydninger inden for det europæiske kul- og stålfællesskab. Og Tyskland har for at beskytte sin egen mineindustri lagt en høj told på udenlandsk kul – til stor fortrydelse for det kulekporterende USA og til skade også for Norge, hvis Svalbard-kul normalt går til Tyskland.

Forbruget har ændret sig

Det er naturligvis til kontant nytte for det brændselsimporterende Danmark og for alle forbrugere, at der således med ét er blevet rigeligt med brændsel. Forholdet medfører jo, at priserne falder.

Forbrugerne har dog naturligvis også selv andel i hele denne udvikling, der hænger intimt sammen med den skærpede konkurrence mellem fast og flydende brændsel – for det hele skyldes jo i sidste ende netop den enkelte forbrugers overgang til oliefyr.

Man kan se det så tydeligt i den måde, hvorpå vor import af brændselsstoffer er sammensat.

Endnu i 1938 importerede Danmark – vi tager mængdetallene ganske groft, blot for at anskueliggøre udviklingen – syv gange så meget fast som flydende brændsel. I 1952, da brændselsforholdene var ved at komme i normal gænge efter den anden verdenskrig, købte vi endnu tre gange så meget fast som flydende brændsel hjem fra udlandet. *Men i fjor nåede det flydende brændsel for første gang op på siden af det faste, hvad importmængden angår.*

Det er naturligvis for en del motoriseringen, der afspejler sig i disse tal, hvor også benzinen er medregnet. Men importen af egentlig brændselsoilier er dog på det nærmeste tidoblet siden før krigen! Og medens der i 1952 kun fandtes ca. 10.000 oliefyr i Danmark, så er nu mere end 150.000 enkeltlejligheder og ejendomme opvarmet ved hjælp af olie. Langt de fleste – ca. 120.000 – af disse oliefyr er små, nemlig enten villa-fyr eller oliekomfurer. Man kan sikkert heraf slutte, at det først og fremmest er „hr. me-

nigmand“, som lægger vægten på det bekvemmere og mere renlige ved oliefyringen, medens det ved særdeles mange store centralfyringsanlæg spiller en betydelig rolle, at priserne på det faste brændsel som nævnt er sunket ned på et lavere niveau.

Trods oliens fremgang står det faste brændsel dog endnu for hovedparten af vor boligopvarmning herhjemme: Der findes næsten 1½ million hjem i Danmark, og det er mindre end en fjerdedel af dem, der nu er oliefyrede.

Hvad kan bedst betale sig?

Hvad kan det da bedst betale sig at fyre med, koks eller olie? – Der kan næppe gives et almengyldigt svar på et sådant spørgsmål. Meget afhænger af hjemmets beskaffenhed og størrelse, af familiens ønsker med hensyn til varmegrader, af de ovne og skorstene, der allerede findes (i mange tilfælde installeres oliefyr uden tilstrækkeligt hensyn hertil), og det afhænger ikke mindst af de kommende vintres prisforhold. Herom ved vi jo meget lidt. Men des flere, der går over til olien, jo billigere bliver det måske at blive ved at fyre med fast brændsel!

Det er imidlertid ikke blot i hjemmenes opvarmning, i industri og elværker, olien får indpas – nej, også på mange andre områder vinder det flydende brændsel frem på det faste brændsels bekostning.

Se f. eks. til transportvæsenet: De olie-drevne motorskibe slår dampskibene ud, og jernbanerne udrydder de gamle kulfyrede dampheste til fordel for dieseldriften. Ja,

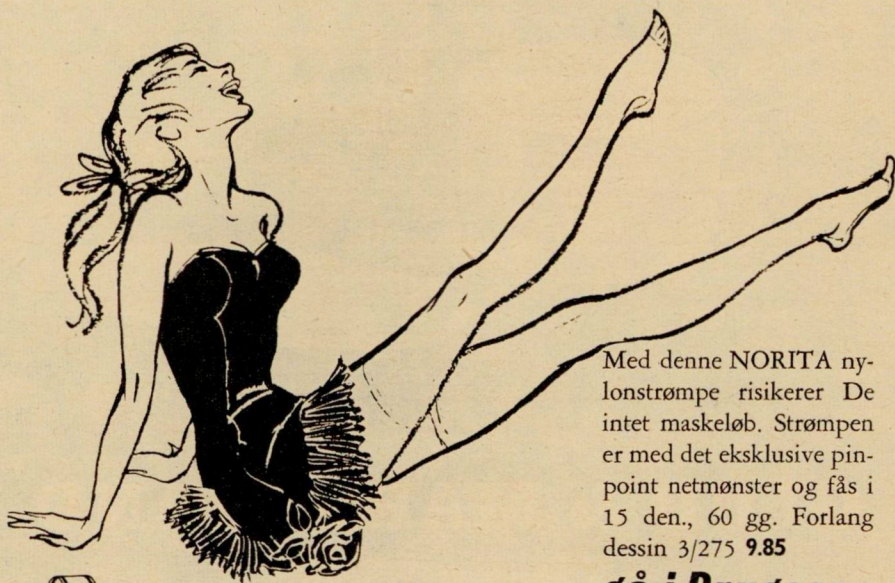
endog på gassens område trænger olien nu kullene tilbage, bl. a. fordi gasværkerne derved slipper for at fremstille koks, som vanskeligt kan sælges i oliefyringens epoke. En trediedel af den københavnske bygas fremstilles nu af olie (på Mærsk-raffineriet) i stedet for af kul. Det samme gør man i Hamburg og snart i Stockholm – ja, selv i London forsyner man nu husholdningerne med oliegas, som tilføres flydende og dybfrosset i store tankskibe fra amerikanske olieraffinaderier.

Nu skal man vel ikke af alt dette lade sig friste til at tro, at kullenes dage er ved at være talte. Man kan næppe heller ensidigt stille sagen således op, at olien slutteligt vil vinde kampen om brændselsforbrugernes gunst.

I det lange løb vil sandsynligvis begge de to parter i denne kamp stå som sejrherre – ja, til syvende og sidst må de sikkert også finde sig i andre varmekilders jævnbyrdighed, måske endog overlegenhed. For menneskeheden, hvis økonomiske virksomhed udvikler sig så hurtigt, kan naturligvis ikke dække sit uafslædt voksende energibehov fra én varmekilde alene. Vi har i det lange løb og selv i betragtning af atomalderens muligheder snarere for lidt end for meget brændsel til rådighed på jorden. Men alligevel kan der naturligvis godt fra tid til anden ske pris- og forsyningsmæssige forskydninger. Og vi kan nok som forbrugere glæde os over, at der netop nu synes at være overflod, og at priserne som følge heraf har fundet et for os behageligt niveau.

Garanteret sikret mod maskeløb...

Med denne NORITA nylonstrømpe risikerer De intet maskeløb. Strømpen er med det eksklusive pin-point netmønster og fås i 15 den., 60 gg. Forlang dessin 3/275 9.85

-gå i Brugsen

så får De dividende - ovenikøbet

sæt kulør på hverdagen ...

De kommer i det dejligste festhumør af Glud & Marstrand Emalje. Madlavningen bli'r hver dag en leg - og de glade farver og den smukke formgivning lever op i køkkenet og på bordet. For naturligvis serverer De lige fra ovn, gasblus eller spiral-kogeplader, når De har Glud & Marstrand Emalje. - Det hygger - det gi'r appetit. Og emalje er vidunderlig nemt at gøre rent. De får ikke noget unødvendigt skrubbe-besvær!

kr. 20,-

fra kr. 18,-

fra kr. 20,65

fra kr. 8,75

kr. 10,75

GLUD & MARSTRAND

EMALJE

To husmoderuger i år

FOR to år siden blev der i *Samvirke* indbudt til en husmoderuge på Askov Højskole. Sjældent har en invitation fået en så strålende modtagelse. En uge efter at bladet var udkommet, var der overtegnet til husmoderugen - men samtidig var der overtegnet til husmoderugen i 1958, og godt besat på husmoderugen i 1959.

Først i år er det blevet muligt for FDBs oplysningsråd, som står for arrangementet, at lade afholde to husmoderuger, og derfor kan man først nu imødekomme de, der har ventet på at deltage i det fornøjelige og oplysende samvær, og imødekomme de, der opmuntret af referaterne af de første vellykkede husmoderuger, har haft lyst til at deltage i et sådant arrangement.

Der afholdes nemlig husmoderuger på:

Krogerup Højskole ved Humlebæk

15.-20. juni,

Askov Højskole 10.-15. august.

Programmet bliver ens for de to husmoderuger for så vidt angår det oplysende indhold, hvorimod der af gode grunde bliver forskel i arrangement af virksomhedsbesøgene.

Begge husmoderuger ledes af næstformanden for FDBs oplysningsråd, konsulent *Lis Rasmussen*, og programmet omfatter foredrag med filmledsagelse om indkøbsvaner og indkøbsteknik samt om hjemmets indretning. Desuden forestår husholdningskonsulent *Mette Sandahl* fra FDBs oplysningsafdeling på begge husmoderuger en „husmoderugedag“ med nyttige demonstrationer.

Ved samværet på Krogerup Højskole vil der blive talt af formanden for FDB, professor *P. Nyboe Andersen*, mens formanden for fællesforeningens repræsentantskab, forstander *J. Th. Arnfred*, taler på Askov Højskole.

Husmoderugen går således med foredrag, virksomhedsbesøg og kunstnerisk underholdning, men der bliver dog også fritimer, hvor man kan gå på opdagelse på egen hånd i højskolernes omgivelser.

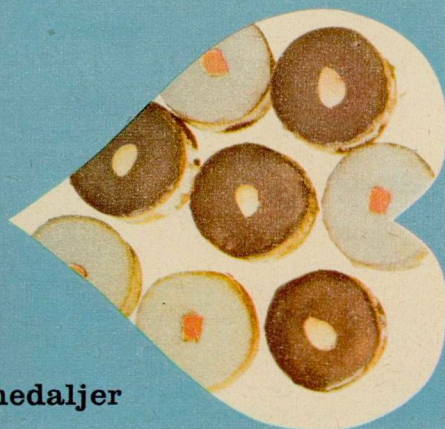
Husmødre, der har lyst dertil, og som i de seks dage, der er tale om, kan overgive ansvaret for hjemmets pasning til mand og børn, skal uden tvivl snarest bestemme sig til, hvilken af de to husmoderuger, de vil deltage i, og derefter skrive herom til FDBs oplysningsafdeling, Njalsgade 15, København S. Deltagelsen koster 85 kroner, som dækker alle udgifter i forbindelse med opholdet på højskolen, hertil kommer så togrejsen til og fra skolen.

Oplysningsafdelingen beder endvidere de, der har et uindfriet løfte om at deltage i husmoderugen, meddele, hvilket af de to arrangementer, lysten gælder.

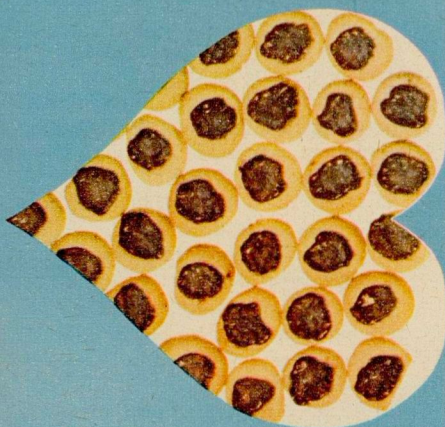
KAREN KOKS MAD

Mørdej på mange måder

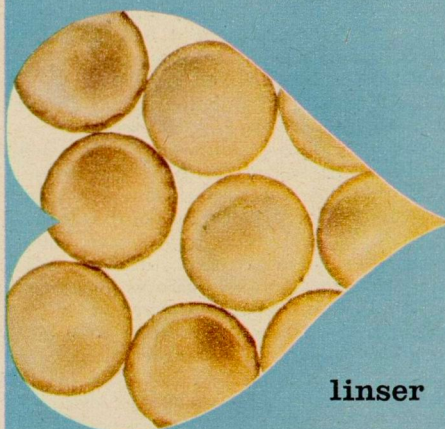
medaljer

usarkager

æblestang

linser

svesketærte

mørdej

Har De lyst til at kræse lidt op for familien en dag, kan De hurtigt fremtrylle lækker bagværk af en mørdej. Den er let ættet sammen, den kan varieres til mange forskellige kager, og fremstilles således:

150 g Safir mel
100 g Tre Kroner margarine
50 g sukker
1/2 æg

Margarinen smuldreres i melet.
Sukkeret blandes i.
Dejen samles med ægget.

Hvis mørdejen pakkes ind i aluminiumsfolie eller en plasticpose og opbevares et køligt sted, kan den holde sig et par uger.

medaljer

1 portion mørdej.
Glaser røres sammen af:
125 g flormelis
2 spsk. vand
evt. kakao i halvdelen.
Forslag til forskelligt fyld:
1. Lagkagecreme rørt op med lidt flødeskum.
2. Flødeskum.
3. Flødeskum med høvlet chokolade.
4. Æblemos.

Dejen udrulles ret tyndt og udstikkes til medaljer. Bagetid: ca. 8 min. ved god varme (200°). Halvdelen af bundene glaseres med kakao- eller hvid glasur, og pyntes med mandler eller gele. Sammenlægges med fyldet lige før serveringen.

husarkager

1 portion mørdej
Hindbærmarmelade
Mørdejen trilles i små kugler. Der laves en fordybning i midten. Lidt hindbærmarmelade lægges heri. (Bagetid: 8-10 min. ved god varme (200°).

æblestang

1 portion mørdej
1/2 kg spiseæbler
Sukker, rosiner
Evt. mandler
Dejen udrulles på bageplade til ca. 30 x 25 cm. De skrællede, udskårne æbler fordeles langs midten. Sukker, rosiner og mandler drysses over. Siderne foldes ind. Pensles med æg el. vand og drysses med tesukker. Bagetid: ca. 15 min. ved god varme (200°).

linser

1 portion mørdej
Creme af 1/2 FDB creme-pulver
2/3 af dejen deles i ca. 12 stykker, der med fingrene trykkes ud i linseform. 1 tsk. creme i hver form. Resten af dejen udrulles og udstikkes som låg. Låg og bund trykkes godt sammen. Bagetid: ca. 12 min. ved god varme (200°).

svesketærte

Ca. 1/2 kg svesker
Vand, sukker
1 portion mørdej
Sveskerne udblødes 2 timer. Koges møre i udblødningsvandet ca. 1 kvarter. Sødes, afstenes evt. og lægges til afdrypning. Et ildfast fad el. form beklædes med 3/4 af den udrullede dej. Sveskerne fordeles herpå. Resten af dejen skæres i strimler, der lægges over som fletværk. Bagetid: 30-40 min. ved jævn varme (175°). Serveres lunken el. kold m. flødeskum el. cremesovs.

forbruger-

REDIGERET AF BODIL M. BEGTRUP

LÆGER OG TANDLÆGER -

HAVREGRYN

er også et
**FULDKORNS
PRODUKT**

Nu er det første store brus gået af landspropagandaen for bedre børneernæring - den fortsætter naturligvis, for Rom blev ikke bygget på en dag - og kan vi komme slikkeriet tillivs både hos børn og voksne og få mere mælk, flere grøntsager og frugt, fisk, ost og det gode grove brød ind i kosten i fremtiden vil det være udmærket. At de fleste mødre vil prøve på at følge sagen op i hjemmene er der ikke tvivl om.

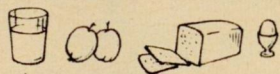
Det man må passe på i en sådan propaganda er ikke at spænde buen for højt, ikke stille krav som er for vanskelige at opfylde, eller som kan forekomme den, der tænker tingene lidt igennem, ulogiske. Derved opnår man nemlig kun, at det hele opgives og alt bliver så ved det gamle.

Foran mig ligger tre forslag til børnenes morgenmad, udarbejdet af Husholdningsrådet formodentlig med bistand af tandlæger, læger, og udsendt gennem Danske Mejeriers Fællesorganisation. De ser sådan ud:

1. Et stort glas mælk.
Groft brød med ost.
Et æble.

2. Et stort glas mælk.
1 blødkogt æg
med groft brød.
Råkost eller et æble.

3. En lille portion
havregrød eller gryn
med revet æble.
Et stort glas mælk.
Groft brød med ost.
1 gulerod.

Det er tre udmærkede forslag, som der ikke er andet at indvende imod, end at de i mange hjem vil være alt for dyre. Ost er nu engang dyr, og har man f. eks. tre poder mellem 8-14 år, der skal mættes efter et af de tre forslag, f. eks. det billigste, som er nr. 1, så er ca. 150 g ost forsvundet hver morgen. Ost koster 6-6,50 kr. pr. kg, d.v.s. en kroners penge alene til osten. Dertil kommer så æbler (som allerede efter jul er temmelig dyre), mælk, brød og smør eller margarine.

Først i det tredje forslag tæller havregrynene frem som en lille portion havregrød eller gryn. Hvorfor lille og hvorfor grød, som næsten ingen børn kan lide? De rå-

havregryn - alle børns og mødres foretrukne morgenmad er pludselig ikke velset mere. Hvorfor?

Måske fordi børnelægerne i deres praksis har set tilfælde af mave-tarmforstyrrelser hos børn, især småbørn, der er blevet propet hemningsløst med rå havregryn, og udfra disse eksempler på syge børn sluttet der, at havregryn ikke er heldigt heller for de raske.

Tandlægerne råber på det grove brød, som giver tænderne noget at arbejde med. At det er bedre end blødt, hvidt brød, kiks og kager er selvfølgelig, men havregryn må nu også bearbejdes i munden, og iflg. undersøgelser foretaget af professor i carieslære ved tandlægehøj-

skolen i Stockholm, Yngve Ericsson, hører havregryn til de mindre klæbende kornprodukter, så heller ikke ud fra hensynet til tænderne er der alarmerende grunde til at sætte et så billigt og værdifuldt fødemiddel i skammekrogen.

Den ensidige propaganda mod havregrynene er såvidt man kan se, ikke videnskabeligt underbygget, og den tyder i alle tilfælde på, at både læger og tandlæger glemmer, at havregryn også er et fuldkornsprodukt, ganske som fuldkornsbrød. Havregrynene er tilmed bedre, fordi de er tilsat calciumfosfat i mængder, der svarer til den mængde kalk, som havregrynenes fytin binder i føden.

Havregryn er med andre ord et udmærket fuldkornsprodukt. De er billige, børnene kan lide dem, og det er dejlig nem mad at servere i den travle morgenstund. Dertil kommer, at der må meget mælk til de rå gryn. Der må også sukker til, eller lidt marmelade, f. eks. den c-vitaminrige solbær- eller hybenmarmelade, som ganske vist indeholder sukker, men det er jo især slik, vi skal passe på. Det rene sukker og sukkeret i safter, syltetøj og marmelade opløses jo hurtigt og skylles derfor også nemt væk fra mundhulen. Vi kan også nok være enige om, at sukker i fornuftige mængder, kommer vi ikke udenom i en dansk kost.

Jeg ser med min bedste vilje ikke nogen som helst grund til ikke at tilråde rå havregryn som et udmærket morgenmåltid. Kan man

desuden få et stykke brød, med eller uden ost, eller frugt, er det jo udmærket, men gryn, mælk, rå revet frugt, eller marmelade og begrænset sukker, kan i normale portioner ikke være noget dårligt måltid for normale, raske børn.

Skulle de ikke kunne tåle det, må man naturligvis give dem noget andet.

Der er børn, der spiser rå gryn både om morgenen og om eftermiddagen, og det er næppe heldigt, hvis det er store portioner, det drejer sig om. Men fordi der er undtagelser, er der dog ingen grund til at gøre madspørgsmålet vanskeligere for os, end det er i forvejen, så jeg for min del vil fortsætte med de rå havregryn om morgenen, og med god samvittighed.

plasticlåg

Vi efterlyste for nogen tid siden erfaringer fra husmødre, der har benyttet plasticlåg og kapsler over syltetøj og saft. Flere læsere har også skrevet og fortalt, at de med held har brugt sådan, uden at der kom mug på det konserverede.

Nu spiller mange faktorer ind, hvis man skal være sikker på et godt resultat: f. eks. hvor meget sukker eller konserveringsmiddel, der er brugt, glassenes og lågenes rengøring, om saft eller syltetøj er hældt kogende på flasker og glas og lukket umiddelbart efter, eller om de først lukkes, når syltetøjet er koldt etc. Husholdningsrådet har lovet at overveje at undersøge spørgsmålet, når syltesæsonen begynder.

teaktræsmøblerne

Mange, som har teaktræsmøbler, er i vildrede med, hvorledes de skal behandles. Tit får møblerne altfor megen linolie eller teakolie, og de bliver fedtede, støvet hænger i, man bliver snarset af at røre ved bordfladen o.s.v.

Teak får fra fabrikkens side en særlig oliebehandling, hvis formål er at fremhæve træets årer og gøre det nemt at holde.

Skabe, reoler, stole etc. skulle det ikke være nødvendigt at gøre noget ved til daglig. Ved hovedrengøring kan de om nødvendigt gnides med neddensående linolieblanding eller med en teakolie.

Borde er i reglen mere udsatte for at få pletter, og da de til daglig (eller når det er nødvendigt) tørres af med en fugtig, hårdtopvredet klud, trænger de til mere „smørelse“. Når man synes, at træet har fået et mat og støvet skær, må bordet have en omgang olie, men vær tilbageholdende.

FDBs møbelfabrik har iøvrigt givet os følgende oplysninger:

- Det anbefales at anvende en linneklud fugtet med en blanding af 1/3 rå linolie og 2/3 terpentin. Kan olie ikke alene klare problemet, kan ståluld nr. 00 med forsigtighed anvendes, idet der gnides i årernes retning. Husk: Der må ikke anvendes så meget olie i kluden, at der dannes fugtige pletter.

Eller: De kan købe et færdigt produkt i brugsen: FDBs Teak-olie, men også her må man passe på at komme så lidt på kluden, at der ikke dannes fugtige pletter.

de lærde er uenige OM SKUREPULVER

HUSET

Familien har nu levet i huset et halvt års tid – i årets koldeste og mørkeste måneder. Haven har ligget død udenfor det, så det har hvilet på huset alene at gøre familien tilpas.

Har det opfyldt forventningerne? Fungerer det som tænkt? Er det blevet det hjem, de tre, der fik det, drømte om?

Åh – det er det, og mere til. Ingen bygherre og bygherreinde i kongeriget Danmark kan være gladere for deres hus, end de er. Selv den langbenede, ledde-løse Tine styrter uforsagt afsted på turen til sin byskole kl. 6 morgen dut – og vender med glæde tilbage.

Huset er også så smukt, så lunt, venligt og hyggeligt.

Stuens rå gasbetonvægges bløde, grå farve er den ideelle baggrund for både billeder og tekstiler. De lyse trælofter er blevet en anelse mere gyldne i farven, men som lovet ikke for mørke.

De hvidskurede gulve holdes nemt rene (tak for mange gode læserråd, deres anvisninger følges), og en gang ugentlig bliver gulvets udsatte steder skuret med en blød børste, brun sæbe, lunkent vand og efterskylning. Det tager højst en halv time. Til hovedrengøringen skal det gode råd med kalkvand følges, så bliver gulvene som silke, loves der. Sker det, at husets hund sætter „poteaftryk“ på gulvene efter sin tur i en regnvåd have, er de nemt fjernet med en hårdtopvredet gulvklud. Det er forsøgt at dressere hunden til at tørre poterne af på dørmatten, men forsøget faldt ikke ud til husets fordel. Støv ses ikke på gulvene, og støvsugeren er kun i funktion to gange ugentlig.

Det åbne køkken kræver sit: Orden og stilfærdige bevægelser, for at madlavningens og opvaskens larm ikke skal være for påtrængende. Det er en særdeles god øvelse for den lemmaskende Tine, at færdes i køkkenet.

Men hvor er det hyggeligt, og hvor er det nemt, at køkkenet er i kontakt med huset. Madlugt? Snarere mindre end i et lukket, ikke velventileret køkken. Det kan spores i stuen, hvis der koges blomkål eller porrer, eller der steges lever med brunede løg, men hvor kan der ikke det? Der er aldrig madlugt eller køkkenlugt i stuerne udenfor måltiderne, og som sagt sjældent i forbindelse med dem.

Kun flaskegassen har ikke helt svaret til forventningerne. Den varmer glimrende, den er billig, og den lugter ikke. Men den er ikke så regulerbar som ledningsgassen: Gashanernes stopanordning tillader ikke et meget lille blus, og følgelig kan der ikke koges småt, medmindre man med yderste forsigtighed, og med hovedet langt ind under gryderne, langsomt drejer gashanen den anden vej og så langt ned som muligt, uden at blusset går ud – og når det står lavt, sker det ved det mindste vindpust, så det er nok derfor, der er stop på gashanerne ved ret højt blus. Men da flaskegassen blev valgt fremfor el-køgeplader netop på grund af det regulerbare, er det jo ikke så godt. Dog, er det ikke en lille ting at have at anke over?

Huset er lunt, ingen gulvkulde, ingen træk fra vinduerne. Varmeforbruget er beskedent, medvirkende hertil er den svenske brændeovn i klunkestil, der troner overfor sofabladsen, og hver aften bliver fodret med et par tykke brænde-knuder, som den udnytter så godt, at ovnen er varm langt hen på næste dags formiddag.

Jo, huset fungerer. Fra den første dag tog det mod sine beboere med venlighed og varme. Det lever med dem, og de håber at få lov at leve i det til deres dages ende.

Snip-snap-snude. Nu er den historie ude.

Skurepulver må helst ikke bruges til hjemmets rengøring. Det er et ordret citat fra et afsnit om skurepulver i en pjece, der hedder *Rent Hus*, og som er udsendt af det svenske Konsumentinstitut, der svarer til vort eget husholdningsråd. Og svenskerne skriver videre:

Det hårde skurespulver består af et forholdsvis groft slibemiddel (Kvartsmel), stærke alkaliske midler og sæbe. I moderne lejligheder findes ingen overflader, som ikke beskadiges af hårdt skurepulver. Det bør kun bruges til materialer, som f. eks. ubehandlede cementgulve og ubehandlede trægulve (det sidste vil Forbrugers-Nyt protestere imod).

Blødt skurepulver er Konsumentinstituttet heller ikke begejstret for. Det indehol-

der et finere slibemiddel og kan undtagelsesvis bruges til at fjerne pletter fra emaille-rede ting, kakler, wc, badekar og kummer. Men kun hvis blidere midler ikke hjælper.

Slet så kategorisk er civilingeniør Jørgen Lønborg ikke i omtalen af det bløde skurepulver i en artikelserie han havde i fjor i landboforeningens *Landsbladet* om hovedrengøring. Han skriver, at det bløde skurepulver uden skade kan anvendes til

rensning af badekar, kummer, fliser og emaillet køk-kentøj og almindelig rustfrit stål. Om det nu kun er, når der er tale om hovedrengø-ring, eller om han også mener, det kan anvendes til daglig brug, er ikke godt at vide.

Men civilingeniør Truel-sen fra FDBs Viby fabrik-ker siger om blødt skurepul-ver, at det er hårdt nok til at ridse blødere stål-kvaliteter, nogle emailletyper, samt alu-minium.

De lærde er altså ikke helt enige. Hvad skal man rette sig efter? Mon ikke efter de kloges udtalelser plus ens egen sunde fornuft og erfaringer?

Hvis man gennem lange tider har brugt det milde skurepulver (det grove lader vi ude af betragtning til brug indenfor

hjemmets fire vægge) til rengøring af kummer, emaillede ting, fliser o.s.v., så kan man lige så godt fortsætte med det (forklaring følger). Hvis man kun gør det en sjælden gang, som f. eks. ved hovedrengøring, og når blide midler ikke virker, så bliv ved med det.

Groft skurepulver ødelægger selv hårde flader. I 250 ganges forstørrelse ses t.v. en ny porcelænsflade og t.h. en flade af samme materiale efter behandling med groft skurepulver (ligeledes 250 ganges forstørrelse).

Men flytter De ind i en ny bolig, eller som nygift har et nyt køkkenudstyr, så hold Dem fra skurepulveret til de nye ting. Og hvorfor? Se på billedet af et stykke porcelænskumme, som er rensset med skurepulver (ganske vist det grove) og forstørret 250 gange. Det er pløjet op af skurepulveret, fordi skurepulver renser ved at slibe snavset af. Bruger man blødt skurepulver jævnligt, f. eks. til at fjerne de velkendte „højvandsmærker“ i badekarret eller vaskekummen, vil også det efterhånden ridse overfladen noget, d.v.s. den bliver ru. Det behøver ikke være meget – måske man ikke engang kan føle det med fingerspidserne – men nok til at snavset fæstner sig i den ru overflade, og det sidder fastere i den, end i en hel glat. Man bruger mere kraft for at få det af, man „sliber“ altså endnu hårdere, og dermed er man inde i den onde cirkel. Derfor kan man lige så godt fortsætte sin

skurepulverrengøring, hvis man har praktiseret den i lange tider, men begynd ikke med den på nye endnu ikke ridse ting.

Men hvad skal man bruge? For det kan være svært at få også nye kummer, kar og fliser rene.

Brug Karén. Det er ikke noget skurepulver, fordi det ikke indeholder slibemidler, men kaolin, som end ikke er i stand til at ridse. Foruden kaolin som trækker snavset til sig, er der fosfat og vaskemidler i Karén. For flere år siden advarede husholdningsrådet mod brugen af det hårde skurepulver, og dette gav anledning til, at det milde skurepulver kom frem, og at FDBs fabrikker fremstillede det endnu mildere Karén, som foruden at være velegnet til sanitetsvarer, er glimrende til emaillede ting, blanke stålflader som rustfri stålvaske. Aluminiumskedler, kaffekander o. l. bliver fint blanke, pudset med tør Karén.

DET effektive danske husdyrbrug fremstiller så mange levnedsmidler, at der er nok til cirka ti millioner mennesker, når vi tager vort eget forbrug som målestok. Vi er selv kun $4\frac{1}{2}$ million indbyggere i Danmark. Det meste af produktionen kan altså eksporteres, og herfra stammer jo størstedelen af den udenlandske valuta, som vi ikke på nogen måde kan undvære.

Det er altsammen udmærket – så længe det varer. Men hvis den danske befolkning bliver ved at vokse som hidtil, så vil der i løbet af få generationer være 10 millioner indbyggere i Danmark, altså nok til selv at fortære det, som vort landbrug under de nuværende forhold kan producere.

Går det an, at vi bliver så mange? Vil resultatet ikke blive trangere kår og lavere levestandard for hver enkelt indbygger?

Spørgsmålet må vist ses under en bredere synsvinkel – så vil man også opdage, at det egentlig ikke først og fremmest er i lande som Danmark, tæmpen brænder.

Der er 2735 millioner mennesker på hele jorden, altså godt 2,7 milliarder. (Tallets nøjagtighed skal dog ikke tages helt bogstaveligt, for statistikerne indrømmer, at der godt kan være talt omtrent halvdant hundrede millioner galt til enten den ene eller den anden side!)

Vi er dobbelt så mange som for 70 år siden, og med den nuværende fart vil folketallet fordobles hvert 42. år. *Hvor mange mennesker kan vi da egentlig være her på jorden?*

Her er plads nok – men ...

Det spørgsmål findes der mange svar på! Hvis folk overalt boede lige så tæt stuvet sammen, som man nu gør på Nørrebro i København, så ville nær ved halvdelen af hele verdens nuværende befolkning kunne rummes i Danmark. Og med en beboelseshæthed som i et almindeligt dansk villakvarter ville der på hele jordens landoverflade være plads nok til omkring hundrede gange så mange mennesker, som vi i øjeblikket er.

Men naturligvis går det ikke an at udlægge hele kloden til gader og villahaver. Altankasser og køkkenhaver kan ingen leve af; spørgsmålet er derfor ikke så meget, hvor mange vi kan være her, som hvor mange vi kan leve her. Til hvor mange mennesker kan der f. eks. skaffes mad nok?

Her kommer det an på, hvad man lægger

i det lille ord „nok“. Man anslår, at to trediedel af jordens nuværende befolkning er underernæret. Særlig i det folkerige Asien findes mange lande, hvor fødevarerforsyningen ikke svarer til mere end godt halvdelen af det gennemsnitlige kalorieforbrug herhjemme. Hvis der skulle være orden i det, måtte man først afbøde den eksisterende underernæring, og derefter undersøge, hvor stor en udvidelse af jordens befolkning der så kan skaffes fødevarer til.

Amerikanske videnskabsmænd mener 7 milliarder. Andre har sagt 10 milliarder, men man kunne lige så godt vælge noget helt tredje – for der gives ikke noget absolut rigtigt svar på dette spørgsmål. I øjeblikket er kun en tiendedel af den faste

lertid også behov for andet end føde; ja, efterhånden som levestandarden vokser, udgør fødevarerne jo endda en mindre og mindre del af vort samlede forbrug. Der skal så meget andet til – og med stigende verdensbefolkning og voksende levestandard vil kravene til jordens råstofferresourcer blive stadig større.

Om vi har energikilder nok, det er igen et spørgsmål om atomkraftens fremtid. Men der er så mange andre begrænsninger for den forbrugsmæssige ekspansion. Tag som eksempel *papirforbruget*, der af mange betragtes som en slags målestok for levestandardens højde. Hvis forbruget af papir – til aviser, bøger, tryksager, emballage o. s. v. – i verden som helhed steg til f. eks. det danske

Med den nuværende fart fordobles folketallet hvert 42. år.

I løbet af få generationer er der ti mill. mennesker i Danmark.

Hvor mange kan vi blive

landjords ialt 13,5 milliarder hektarer optaget af landbrug, og selv om der her naturligvis er tale om den bedst egnede tiendedel, så vil landbruget ganske sikkert kunne udstrækkes væsentligt over nuværende ørken og urskov, når først mennesket råder over den kraft, der er nødvendig til store overrislingsanlæg o. s. v.

Her må vi sætte vor lid til atomalderen. Og videre endnu: Ved atombestrålingens hjælp kan man frembringe f. eks. nye kornsorter, som kan gro og modnes i koldere klima end det, man for tiden kan drive landbrug under. Også dette forhold lukker op for en uudnyttet reserve.

Havet som spisekammer

De seks syvendele af jordens overflade er dækket af hav. Men det er jo heller ikke goldt, ernæringsmæssigt set! USA's fiskerimyndigheder har anslået, at havenes fiskerigdomme kan give tyve gange så meget menneskeføde som det, man i øjeblikket udnytter. Ny forskning – bl. a. studiet af havstrømme under det geofysiske års program – har fastslået, at der især på de store havdybder findes vældige, uudnyttede ernæringsreserver.

Lad gå med det – mennesket har imid-

niveau, måtte verdensproduktionen af papir femdobles i forhold til det nuværende. Og med en samlet befolkning på hele jorden på mere end fem milliarder i år 2000 ville et gennemsnitligt papirforbrug pr. indbygger blot som det nuværende amerikanske kræve femogtyve gange så stor en papirproduktion som det, alverdens papirfabrikker tilsammen kan præstere i øjeblikket. Ingen har vist tilstrækkelig fantasi til at forestille sig, hvorfra man skal skaffe tilstrækkeligt træ som råstof for en sådan produktion.

På ganske samme måde forholder det sig med mange andre råstoffer: *Det vil nok snarere være knapheden på dem end knapheden på levnedsmidler, der sætter grænsen for, hvor stor en befolkning med høj levestandard, der kan rummes på vor gamle jord.*

Lande uden plads

Men den overbefolkning, der således måske truer verden som helhed på længere sigt, den er forlængst en meget håndgribelig kendsgerning i visse lande og verdensdele.

Problemet er særlig påtrængende i Asien, hvor befolkningen forøges med 20–25 millioner mennesker hvert eneste år! Som for-

Moderne Haveredskab

Zinck's nye

Havekultivator gør Arbejdet let

L. Nr. 10

7

Kombinationer uden Brug af Værktøj.

Knivformede Bøjninger gaar let gennem Jorden.

DEN ER RIGTIG!

holdene er, må man i disse lande afse så store midler til blot et minimum af mad, tøj og husly til den milliontallige befolkningstilvækst, at der bliver alt for lidt tilovers til den udbygning af produktionsapparatet, som alene kan betyde en varig forhøjelse af levefoden i disse, økonomisk svagt udviklede lande.

Visse forskere har anset menneskenes store frugtbarhed i specielt de asiatiske lande som en slags naturlig erstatning for den høje dødelighed, især børnedødeligheden. Netop i de senere år er dødeligheden presset stærkt ned, især takket være kampen mod epidemier, børnesygdomme og hungersnød. Men menneskenes frugtbarhed har ikke tilpasset sig til de nye for-

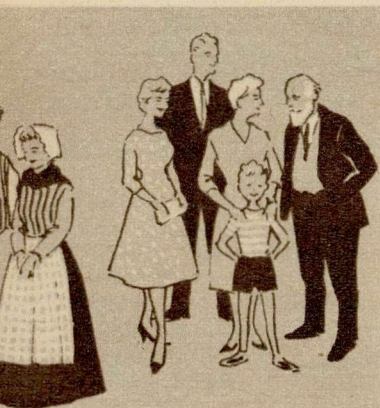
hed for befolkningsudviklingen og for det, der ligger bag: De enkelte familiers ønsker med hensyn til børnetallet. Og det var, som man vil forstå, ellers vigtigt nok!

Længst levetid fik den teori, som den engelske præst *Malthus* fremsatte for halvandet hundrede år siden: At bedre leveforhold automatisk forøger fødselstallet, og at menneskeheden vil øges langt stærkere end jordens muligheder for at ernære den. Han fik slet ikke ret, for vel steg befolkningen stærkt, men ny jord kunne tages under plov, og med en stigende landbrugsproduktion og industriens fremskridt blev der ikke tale om ringere ernæring for den enkelte, men tværtimod om stigende levefod.

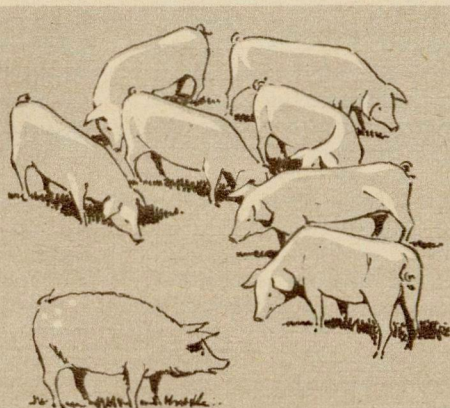
Og med den stigende levefod lagde folk

voksede ikke stærkere, end den gør nutil dags. Efter første verdenskrig faldt fødselstallet jævnt, og i 1930'erne, da det som nævnt var blevet moderne med færre børn i hver familie, nåede det helt ned på omkring 18 fødsler årligt for hver 1000 indbyggere. Derpå gik det, under den anden verdenskrig, atter opad igen; de så meget omtalte „store årgange“ meldte sig med 22-23 nyfødte årligt pr. 1000 indbyggere. Siden da er det gået støt tilbage til alle tiders laveste fødselshyppighed i Danmark: Kun omkring 17.

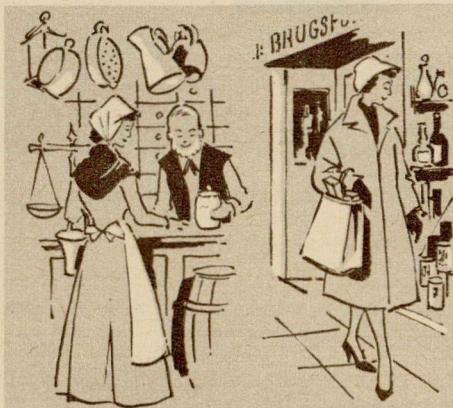
Man kan nok fra gang til gang finde forklaringer på disse stærke svingninger i fødsels- og børnetal, men stille det op i en lovmæssig form, der kan hjælpe os til at

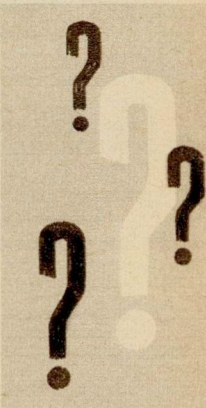
Familien Danmark“ er blevet voldsomt forøget i løbet af blot f. eks. de sidste firs år. I 1870 var der omkring 1,8 millioner indbyggere i Danmark – i 1950 var det 4,3 mill.

Ganske vist er fødevarerproduktionen også steget stærkt, f. eks. er flæskeproduktionen syvdoblet fra 1870 til 1950, og tilmed er kvaliteten jo langt bedre nu end dengang.

Men også vore krav til tilværelsen er forøget; for eksempel er det samlede forbrug pr. indbygger meget nær ved tredoblet fra året 1870 og til året 1950.

Hvor længe endnu kan jorden mon skaffe plads, mad o. s. v. nok til en stadig stigende befolkning og dens krav om en stadig voksende levestandard?

hold, og derfor vokser de enkelte familier og dermed landenes hele befolkninger nu så voldsomt. Regeringerne er mildest talt opskræmt.

I Indien har man grebet problemet an for ganske nylig ved verdens hidtil største kampagne for fødselskontrol. I Japan, hvor 91 millioner indbyggere er stuvede sammen på et areal, der er mindre end Norges, har et tilsvarende program i løbet af ni år halveret landets årlige fødselstal.

Ligeledes på Ceylon, hvor befolkningen med den hidtidige tilvækst ville fordobles fire gange i hvert århundrede, ja selv Kina har nu indledt en tilsvarende kampagne. Og i Sovjetunionen var der i 1956 kun otte millioner flere indbyggere end i 1940; selv i betragtning af krigens store tab vidner dette om en forbavsende ringe befolkningstilvækst, faktisk lavere end i de fleste vest-europæiske lande.

Ingen har fundet en gyldig teori

Videnskabernes udvikling har jo gjort menneskene meget klogere på mange punkter, også hvad samfundsforhold angår. Men i hvert fald på ét punkt er vor viden så at sige blank: Ingen kan anvise en blot nogenlunde fornuftig og almengyldig lovmæssig-

sig til med færre børn end før, altså lige det modsatte af Malthus' teori. Så fremsatte man naturligvis en teori efter disse iagttagelser: Når der bliver økonomisk mulighed herfor, vil en familie hellere have bil end flere børn – som man, noget forenklet, sagde i 1930'erne, da denne teori havde tilhængere, som forudså en snarlig „folkedød“.

Men også dette viste sig at være komplet forkert: Netop samtidig med en stærkt stigende levefod har man i Amerika i de seneste år oplevet en voldsom stigning i fødselstallet. Det er igen blevet moderne med flerbørnsfamilier i USA, hvor den årlige befolkningstilvækst nu er endnu større end i f. eks. Asiens og Afrikas økonomisk mindre udviklede lande. Og det er vel højest sandsynligt, at den samme tilbøjelighed i løbet af nogen tid vil brede sig også her til Europa, hvor fødselstallet – specielt i Danmark – for tiden er helt nede i bunden af en bølgedal.

For hvert tusinde indbyggere i Danmark blev der i sidste århundrede født godt og vel 30 børn om året. Det var faktisk, sammenlignet med nutidens forhold, mange – men på den anden side var jo også dødeligheden stor, så befolkningen som helhed

forudse den fremtidige befolkningsudvikling – det er for hård en nød at knække. Alt, hvad man nu kan sige, er, at med en fortsættelse af den nuværende udvikling vil jordens samlede befolkning være fordoblet (til over 5 milliarder mennesker) ved år 2000. Men tallet rammer sandsynligvis helt ved siden af, for som nævnt har alle teorier på dette område en stærkt begrænset levetid. Kun står det fast, at en afdæmpning af befolkningsstigningen i Asien – hvor mere end halvdelen af verdens samlede befolkning findes – er nødvendig, for at landene dér kan få råd til at forbedre deres produktionsapparat og hele økonomi.

Det er et særdeles jordisk problem. Og man kan næppe løse det efter den anvisning, som fornylig blev givet af mr. *Irving A. Deblanc*, lederen af afdelingen for familieliv inden for USA's nationale katolske velfærdsorganisation – han erklærede, at en udover alle grænser voksende menneskehed hellere måtte finde sig en anden planet at leve videre på, fremfor at begynde på fødselsbegrænsning. Men hvis man virkelig fandt en beboelig planet, så skulle det såmænd også nok vise sig, at den allerede var beboet – og havde akkurat tilsvarende overbefolkningsproblemer som vi!

Nu har bogholder Nielsen
fået humøret
og arbejdslysten
igen!

Før gik det ikke at spøge med bogholder Nielsen. Han var sur og uvenlig ... en rædsel for sine omgivelser på kontoret og et problem for sin frue.

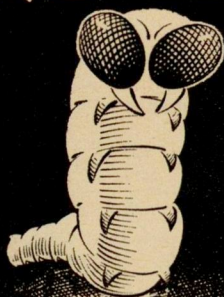
Pludselig skete forandringen. Bogholder Nielsen blev glad og veloplagt, fuld af energi og arbejdslyst. Hvad var der sket?

Jo, bogholder Nielsen fik det råd at pleje sit „indre menneske“. Syredannende mad, fortravlede måltider og mangel på motion havde bragt uorden i hans private mekanisme. Men nu drikker Nielsen et glas velmagende, perlede Samarin hver morgen og aften. Det virker som et indvendigt rensende bad og er velgørende for hele systemet.

Gør som Nielsen – og fru Nielsen. Drik Samarin ... det gi'r perlehumør. Fås overalt i stor flaske eller nemme portionsposer. Kun 4.25 og 2.65.

MØL

-et uhyre
på larve
fødder...

impregner
med

IMPREGNERER
I INDIL 2 ÅR

...nye stoffer

HVEM har ikke som barn fået rensset et skrabet knæ med det milde, bløde *bor*vand? Og det er et gammelt husråd, at *bor*aks blandet med sukker holder bl. a. myrer borte fra hjemmet.

Men medens man jo har fundet på andre og mere effektive midler for både skrammerne og myrerne, så er der i de senere år dukket helt andre anvendelsesmuligheder op for stoffet *bor*: I en bestemt sammensætning indgår det nu – i mængder på mange hundrede tons om året – som det optiske blegemiddel i moderne vaskepulvere, altså selve grundlaget for sæbefabrikanternes hvid-hvidere-hvidest-reklame. Og den britiskejede internationale *bor*-trust (Borax Holdings) meddelte på sidste generalforsamling, at man nu sætter sin lid til boret's øjensynligt strålende fremtid som en af bestanddelene i raketbrændstof.

Fra gamle husråd til reklame- og raketbrøl – jo, stoffet *bor* har skam gennemløbet en udvikling, som må fange interessen. På ganske samme måde er det gået med så mange andre, gammelkendte stoffer: De oplever en formelig genfødsel i atomalderens revolutionerende teknik. Og samtidig tager den moderne industri en lang række helt „nye“ stoffer i anvendelse.

Vi har såmænd inden for vort eget lands grænser adskillige eksempler på denne udvikling. Af det ganske almindelige køkken-salt, som fabrikken *Cheminova* skyller op af undergrunden ved den jydsk vestkyst, vil således blive skabt helt nye stoffer inden for bl. a. plasticvarenes område. Og ved stranden på samme egn findes sand, som nu viser sig at kunne blive til kostbare metaller, titan og zirkonium.

Ja, selv atomalderens allerformeste stof, *uranet*, kan siges at have oplevet en formelig renaissance. For bare tyve år siden spillede det så at sige kun en meget beskeden rolle inden for farveindustrien. Når man alligevel udnyttede minerne, var det med henblik på det sammen med *uranet* forekommende radium. Dette stof er stadig en kostbarhed – men i løbet af ganske få år siden atomkraftens opdagelse har jagten på *uran* indbragt langt større formuer, end der nogensinde har været på kant i det halve århundrede, hvori man har kendt til radium. Det forhen så upågtede farveråstof er rigtignok kommet til ære og værdighed som det uundværlige „sprængstof“ i atom-bomber. Selv de sydafrikanske guldminer endevender nu deres kolossale slaggebunker, der forlængst er udpint for guldstøv, for at rense dem for det lige så kostbare *uran*, og rundt om i verden opstøver videnskabelige ekspeditioner den ene rige forekomst af *uran* efter den anden.

Uran er et af atomalderens „nye“ metaller, som man kommer forholdsvis let til, simpelthen fordi det er meget udbredt i jordskorpen. Andre af de grundstoffer, som den moderne teknik har brug for, findes

overhovedet ikke i naturen, men kan kun fremstilles kunstigt. Og *det* kan også være meget kompliceret. For et par år siden frembragte amerikanske forskere et sådant nyt grundstof, som ifølge teoriens skema skulle eksistere, men som absolut ikke findes i naturen: Grundstof nr. 101, stoffet Mendelevium (af amerikanerne opkaldt efter en russisk forsker!). I første omgang rådede man kun over 17 atomer heraf – det er rent utroligt lidt: 17 atomer forholder sig til ét gram omtrent som en tom lastbil til hele jordklodens vægt – men det var altså tilstrækkeligt til, at forskerne kunne fastslå både hvad de havde fundet og det nye stofs egenskaber.

Nu har mange sådanne grundstoffer, som virkelig *er* nye, måske ikke så stor praktisk værdi; de er radioaktive og nedbrydes derfor meget hurtigt til andre stoffer, som vi forlængst er godt kendt med. Den industrielle teknik har mere praktisk nytte af stoffer, som videnskabsmændene vel har kendt gennem lange tider, men som dog er nye i den forstand, at man *nu* kan tage dem i anvendelse indenfor den mest fremskredne produktion.

Tag som et eksempel det besynderlige stof *caesium*, et metal som blev opdaget allerede i 1860, og som forekommer bl. a. i Sverige. Det har indtil for få år siden stort set kun haft videnskabelig-teoretisk interesse – men *nu*! *Caesium* er det eneste metal med den bemærkelsesværdige egenskab, at det starter en elektrisk strøm, når det udsættes for lys, og denne egenskab har sikret det en plads i bl. a. moderne fjernsynskameraer og i den elektroniske industri.

Eller der er det tidligere upågtede metal *beryllium*: Det har i det sidste tiår fundet betydelig anvendelse bl. a. i selve atomkraftværkernes „hjerter“, reaktorerne, og blandet med kobber giver det en legering, der er hård som hærdet stål, men som ikke er magnetisk og ikke kan slå gnister – hvilket kan have en vis sikkerhedsmæssig betydning sine steder. Som et letvægtsmetal, der er endnu stærkere end aluminium og bevarer sin styrke selv ved meget høje temperaturer, har *beryllium* store fremtidsudsigter inden for flyindustrien.

Lige så lovende – blot på en anden måde – er metallet *cadmium*, som blev opdaget i 1818, men som først i de senere år er taget i anvendelse af industrien. *Cadmium* overtrækker er uovertruffet som rustbeskyttelse, hvor jern er udsat for f. eks. saltvand; da rust og tæring alene her i landet æder jern for ca. 300 mill. kr. årligt, forstås man, at dette metal kan få en betydningsfuld mission.

Tellur – opkaldt efter selve jordens latinske navn – er et andet særpræget metal. Plader af en *tellur*-vismut-forbindelse med kobber imellem har vist sig at have den besynderlige egenskab, at de bliver iskolde, når der sendes elektricitet igennem dem.

* * * * *

videre end sne,

– stærkere end krudt,

– hårdere end stål,

– lettere end aluminium,

– og dyrere end guld!

* * * * *

Med sådanne elementer kan man lave såre enkle – og lette – transportable køleskabe, hvilket bl. a. er bilindustriens drøm. Og omvendt: Opvarmes et sådant element, vil det fremstille elektricitet. Netop den tanke: at kunne lave elektricitet direkte af varme uden alle de sædvanlige mellemlid, damp, turbiner og generatorer, har videnskabsmændene tumlet med i mange år; dette åbner i virkeligheden helt nye muligheder for atom- og solkraftens udnyttelse.

Men videre endnu: Det for få år siden nytteløse germanium bruges nu i transistorer, som på så mange områder afløser radio-rør; lutetium, thulium og yttrium er nyttige i atomkraftværkernes reaktorer.

Og måske bedst af dem alle: Titan, et sølvhvidt metal, som man har kendt siden det 19. århundredes begyndelse, men som nu er blevet „genopdaget“ af moderne in-

dustri. I vor jet- og raketaldre er stærke og lette metaller uundværlige, og titan imødekommer alle ønsker: Det er så let, at det med fordel kan anvendes i fly- og raketkonstruktioner, og så stærkt, at stål og aluminium går helt bag af dansen. Desværre er det også usandsynligt dyrt at fremstille, så dyrt at der i begyndelsen overhovedet kun kunne være tale om at anvende det til militære formål. Med henblik herpå har den britiske kemiske kæmpekoncern ICI bygget en stor titanfabrik, som blev færdig i 1955 netop samtidig med, at den britiske regering fandt ud af, at bemandede militærfly ikke havde nogen fremtid for sig. Rustningsordrer kan også give bagslag! Nu håber ICI på den civile flyvnings voksende titanbehov, for nok er metallet civilt set uforskammet dyrt, men det har altså også fortræffelige egenskaber, bl. a. lethed. Og for et moderne civilfly betyder hvert kilos vægtbesparelse en ekstrafor tjeneste på indtil 1500 kroner årligt. Det kan der trods alt købes noget titan for!

De fleste af alle disse nye og nyttige stoffer har vi foreløbig mere end rigeligt af i jordskorpen. F. eks. findes netop titanet i det vestjydske strandsand sammen med zirkon eller zirkonium, et sølvhvidt metal, som har vist sig fantastisk nyttigt i atomkraftværker, og hvis usædvanlige styrke og kemiske modstandskraft man også kan drage nytte af på mangfoldige andre måder. Der er altså nok af disse stoffer – men de forekommer oftest i kemiske sammensætninger, som det er forfærdelig svært at

skille ad i de rene bestanddele – og derfor er de så dyre.

Stofferne må nemlig være yderst rene, for at de ting, der fremstilles af dem, kan yde deres ypperste. Selv de mindste urenheder kan være katastrofale f. eks. i en jetmotor, der skal arbejde under så høj temperatur, at motordelen af almindeligt rustfrit stål ville blive som voks deri. Man betaler dyrt herfor, f. eks. koster superrent silicium, der i hver ton kun må indeholde en halv tusindedel gram fremmede stoffer, 30 kr. pr. gram, cirka fire gange så meget som det pure guld. – Ganske almindeligt strandsand består for størsteparten af silicium; det er den uhyre fine rensning, som er årsag til den nævnte høje pris.

De helt nye rensemetoder og målemetoder for urenheder, som man har måttet tage i brug, er på visse områder ved at revolutionere den moderne industri. Ja, også vor opfattelse af de gammelkendte metaller må revideres: Det kobber, stål, aluminium o. s. v., som vi bruger til daglig, indeholder i virkeligheden større eller mindre urenheder, men videnskaben er nu ved at finde ud af, at et metal kan vinde med ti til hundrede gange i styrke, når det gøres fuldstændig rent. Efter denne opdagelse har man f. eks. i USA indrettet specielle stålværker, hvor man fremstiller sådant, helt rent stål f. eks. til anvendelse i kraftværkers hårdtbelastede turbiner. Det er langt mere kostbart end almindeligt stål – men rigeligt pengene værd. Det er næsten et helt nyt metal, man her har fundet!

Han føler sig velsoigneret!

Samme fuldendte følelse har mænd i

New York, Paris, London o. s. v.

Tal derfor ikke til ham om andre og billigere

barberblade! – Det skal være BLAA GILLETTE...

Det er verdens mest solgte barberblad, fordi

det holder skarpheden længere,

rækker til flere barberinger – og derfor

faktisk er billigere i brug!

skift til

Blaa

Gillette

– den fuldkomne barbering

Køb BLAA GILLETTE
i den praktiske dispenser
med rum til brugte blade
– den er gratis

Dispenser med 10 Blaa Gillette kr. 3,00

Alm. pakning med 5 Blaa Gillette kr. 1,50

vi leger...

med Jørgen Clevin

-og spiser DAVRE...

Dav-dav-Davre, nu skal vi lege med klippearkene på de store Davre pakker. Her er noget af det altså sammen, - skynd dig og vær med.

Flyvemaskiner, der flyver - en hel by - rigtigt teater - tøj og søde dukker til kostymetegning - fin indianerfilm - og væddeløbsbane med 6 flotte biler.

gå i Brugsen

og få gratis børneavisen „Vi leger”
med ekstra udklips-ting til DAVRE serien

DAVRE INDEHOLDER KALK, JERN, FOSFOR, PROTEIN OG B-VITAMIN